БҮГҮ ЧУРТТАРНЫҢ ПРОЛЕТАРИЙЛЕРИ, КАТТЫЖЫҢАР!

ШЫН

1925 чылда үндезилеттинген

1963 ч. ОКТЯБРЬ 17 ЧЕТВЕРГ № 247 (5651).

СЭКП Тыва обкомунун, Тыва АССР-нин Дээди Совединиң болгаш Министрлер Чөвүлелиниң органы

Өртээ 2 көп.

Профессионалдар эвилелдериниң съездизинге уткуштур

Ийи неделя болгаш, октябрьның 28-те, Москвага ССРЭ-ниң профессионалдар эвилелдериниң XIII съездизи ажыттынар.

Ажылчы чоннарның эң-не массалыг организациязы болур профэвилелдери коммунизмниң тиилелгези дээш демиселге ажок чугула, улам өзүп турар рольду ойнап турар. Профэвилелдериниң съездизи совет улустуң амыдыралынга шылгарангай болуушкун болур. Ол — делегей талазы-биле база чугула ужур-дузалыг.

Эргелеп башкарарының школазы, ажыл-агыйны эзлеп чорударының школазы, коммунизмниң школазы болур профессионалдар эвилелдериниң ужур-дузазы коммунизмни калбаа-биле тургузуп турарының үезинде онзазы-биле өскен дээрзин партияның Программазында демдеглээн. Ол бедик алдарны боттандырбышаан, СЭКП-ниң XXII съездизиниң шиитпирлээринде күүседир, коммунизмниң материал-техниктиг баазазын дүргени-биле тургузар, чоннуң амыдыралының деңнелин улам ыңай көдүрер дээш, совет профэвилелдери идепкейлиг демисежип турарлар. Олар болза коммунизм тургузукчузунуң моральдыг дүрүмүнүң чаагай принциптериниң өзүзунга ажылчы чоннарны хүн бүрүде кижизидип турар.

Бистиң хүннеривисте социалистиг чарыш онза чугула ужур-дузалыг болуп бар чыдар. Ол чарышка киржип турган, миллион-миллион ажыл-ишчилер күш-ажылдың бүдүрүкчүлүүн, продукцияның шынарын бедидер болгаш ону бүдүрерин көвүдедир дээш, бүдүрүлгениң курлавырларын илередир болгаш ажыглаар дээш идепкейлиг шуут демисежип турарлар. Харын ол болза эргелеп башкарарының болгаш ажыл-агыйны эзлеп чорударының эң дээре, өзүлүг масалыг школазы болур-дур.

Сөөлгү чылдарда коллективтер иштинде чарыштар-биле чергелештир улус ажыл-агыйының адырларының аайы-биле чарыштың калбарыш турарын демдеглээри өөрүнчүү. Соңгу Кавказтың көдээ ажыл-агый ажылдакчыларының чөвүдел хуралынга эш Н. С. Хрущевтуң чугаазынга база «Тараа болгаш көдээ ажыл-агыйның өске-даа культураларының дүжүттүүн бедидеринге минералдыг чемиштидилгелерни болгаш үнүштер камгалаарының химиктиг түүлдерин бүдүрерин көвүдедир дугайында» СЭКП ТК-ның болгаш СССРЭ-ниң Министрлер Чөвүлелинин Чагаазынга харыы кылдыр, химия бүдүрүлгелериниң коллективтериниң аразында сөөлгү хүннерде келбарган чарыш чаагай үлегер болуп болур. Химияның мурнакчы бүдүрүлгелери — Невинномысскиниң, Лисичанскиниң, Новомосковскиниң, Воскресенскиниң комбинаттары болза, минералдыг чемиштидилгелерни бүдүрер талазы-биле бедик хүлээлгелерни алгаш, боттарынга төрел бүдүрүлгелериниң коллективтерин ол чижекти эдереринче кыйгырып, боттарының дуржулгазын дамчыдып бээринге, эргежок чугула дузаны көргүзеринге беленин илергейлеп турарлар. Химиктер-биле шуут кожа тудугжулар, химия-машина тудуунуң бүдүрүлгелериниң ажылдакчылары чоруп турарлар.

Социалистиг чарыштың дээштиг, боттуунуң өске бир, база биче эвес үлегери болза Винница областың Хмельницк бүдүрүлге эргелелиниң ажылчы чоннарының патриотчу эгелээшкини болур. Эргелелдиң колхозчулары, совхозтар ажылчыннары, көдээ ажыл-агыйның түскай эртемниглери база эргелелдиң бүгү ажылчы чоннары боттарының аргаларын болгаш курлавырларын ханызы-биле өөренип көрүп, сайгаргаш, экономика талазы-биле кошкак ажыл-агыйларның хожудаашкының ийи чылдың

„Правданың“ мурнуку үүлү

дургузунда ажып эртер деп хүлээнген болгаш колхозтарның база совхозтарның экономиказын көдүрери дээш чарышты калбартырынче чурттуң көдээ ажыл-агыйының бүгү ажылышчилерин кыйгырган.

Бистиң чуртта социалистиг чарыштың дээди чадазы болза коммунистиг күш-ажыл дээш шимчээшкин болурдур. Ол шимчээшкинниң киржикчилери чүгле бүдүрүлге талазы-биле бедик көргүзүглер дээш эвес, харын база бүдүрүлгеге болгаш амыдыралга коммунистиг ёзуну эдерери дээш демисежип турарлар. Хөй-ниитинниң конструктор бюролары, техниктиг нормалаашкынның, экономиктиг анализтиң хөй-ниити бюролары болгаш ажылчы чоннарның өске-даа шак ындыг хөй санныг чогаадыкчы чаа каттыжышкыннарының тыптып келип турары коммунистиг күш-ажыл дээш шимчээшкинниң хөгжүүрүнге идигни берип турар.

Онза демдеглелдиг чүве чүл дээрге, бүгү чуртта техниктиг нормалаашкынның хөй мүн хөй-ниити бюроларын тургускулааны болур. Күш-ажыл чарыгдалының техниктиг нормаларын ажылдап кылырынче болгаш ылавылап таарыштырарынче ажылчыннарның боттарын хаара тударының — ол дээрге боттуг хевири-дир. Бодунуң станогунуң болгаш чепсээнің курлавырларын болгаш аргаларын ажылчынның бодундан өске кым дээре билир боорул! Кылыышкын бүрүзүнге, кылыг бүрүзүнге нормаларны техника талазы-биле үндезилеттингеншын кылдыр тодарадырына оон бодундан өске кым артык сонуургалдыг боорул! Күш-ажылды нормалаарынга ажылчыннарның боттарының киржириниң бодун шынзыктырган ол хевири улуг келир үелиг болуп турар дээрзинге кандыг-даа чигзиниг турбас.

«Ажыл-агый планнарын ажылдап кылырынга болгаш боттандырарынга, ажылчыннарның болгаш албан-хаакчыларның күш-ажылының айтырыгларын шиитпирлээринге, ажыл-агый удуртулгазының болгаш бүдүрүлгени эргелеп башкарарының органнарының хевирлеп тургустунарынга **профессионалдар эвилелдериниң** шуут болгаш эң-не идепкейлиг киржилгези төп-даа черлерге, чер-черге-даа улам улуу-биле калбарар ужурлуг». СЭКП-ниң Программазында бо үүлдерни профэвилел организацияларының бүгү ажыл-чорудулгазының үндезининге тургузар ужурлуг. Ажыл-агый, партия болгаш профэвилел удуртукчулары оларга кичээнгейни салыр болгаш оларны деткиир ужурлуглар.

Профэвилелдериниң ажыл-чорудулгазының бир чугула участогу — ажылчыннарның болгаш албан-хаакчыларның күш-ажылының болгаш амыдыралының байдалын улам экижидер дугайында, оларның кадыының болгаш культурлуг дыштанылгазының дугайында доктаамал сагыштыг салыры болур. Ол айтырыгларны өзүлүүр-биле шиитпирлээринге совет профэвилелдери калбак эргелерлиг болгаш материал талазы-биле хөреңгилерлиг. Социал хандырылгазының тос миллиард бюджеди, санаторийлернің болгаш дыштанылга бажыңнарының, ордуларының болгаш культура бажыңнарының, стадионнарының болгаш спорт база культура-чырыдыышкынның өске-даа албан черлериниң калбак четкизи—оларның дузазы-биле хөй үүлдерни кылып болур быраларның долу эвес дензызы бо-дур.

Садыгның, хөй-ниитиниң чемгерилге черлериниң болгаш коммунал хандырылга чугула айтырыгларны ССРЭ-ниң профессионалдар эвилелдериниң ам болур XIII съездизинге калбаа-биле чугаалажып көөр эвеспе кылдыр бодаар херек.

Октябрьның 46 чыл оюнга алдар болдурган профэвилелдериниң XIII съездизинге алдар болдурган социалистиг чарыш ам бүгү чуртта калбарып турар. Профэвилелдериниң кежигүннери, үлетпүрнүң, көдээ ажыл-агыйның, транспорттуң ажыл-ишчилери болза Төрээн чуртун күш-ажылчы чаа-чаа чедишкиннер-биле өөртүр деп изии-биле күзеп турарлар. Ол патриотчу эгелээшкинни бүгү хемчеглер-биле деткиир, бедиткен хүлээлгелерин күүседир талазы-биле ол чарыштың киржикчилеринге дузалаар болза чогуур.

ССРЭ-ниң профэвилелдериниң XIII съездизин төлептин-биле, дайынчы өзү-биле уткуулунар!

Байырлалга уткуштур

Республиканың Культура министерствозунуң типографиязының полиграфистери Улуг Октябрьның 46 чыл оюнга күш-ажылчы белектиг ужуражыр дээш, байырлал мурнунуң социалистиг чарыжының шалыпчы эзлчээнде кирген.

Коллективте парлаар цех улуг цехтериниң бирээзи. Ол, янзы-бүрү маркалыг, эң нарын, чаа парлаар машиналар-биле хандыртынган.

Парлакчылар эрткен сентябрь айда 6377 рубльдиң продукциязын бүдүрер планын 10072 рубль кылдыр күүседип, коллективте дээре цехтериниң бирээзи болуп, айның бүдүрүлге планын 128,3 хуу күүседкен.

Цехтерде бригадалар аразының чарыжынга хоочун парлакчыларның бирээзи Мария Сорокинаның бригадирлээни «Пионер» деп машинаның парлакчылары сентябрьның ажыл планын 119 хуу күүседкеш, тиилекчи болган. М. Сорокинаның бригадазы хуу талазы-биле бедик болуруудан аңгыда, олар номнарны, брошюраларны болгаш өске-даа чагыларны эки шынарлыг парлап, ол талазы-биле шилчиир вымпелди чедип алган.

Төтчеглеттинип, изип чыдар тараа

«Тээли» совхозтуң Бай-Тал салбырынга бо чылын тарааның дүжүдү багай болза-даа, совхозтуң ында ажыл-ишчилери сыпта турган тарааны кыска үеде бүрүү-биле ажаап алган. Ниитизи-биле бо күзүн 48 тонна кызыл-тас, 248 тонна арбай, 60 тонна сула ажаап алдынган. Бо тарааларны шаңга эккелгеш, кургадып, арыглап эгелээн. Ынчалза-даа электростанция үрели бээрге тараана кургадып, арыглаар машиналар аваа турупкан. Шак ол машина-техниканың хөделбейн баарыч ажыглап алгаш, тараана кургадыр, арыглаар ажыл шуут сокпаан, шаңдан улус шупту чоруй барган, чүгле таңныыл биле шаң эргелекчизи арткан.

Амдыгаа дээр-ле ол тараана кургадып, арыглаар ажыл чорбастаан. Шаңда чыдып турар, чадагай черде 260 ажыг тонна кызыл-тас, арбай, сула төтчеглеттинип, иэзээш адаандан үвүп, кушкаштар чип, төтчеглеттинип туруп берген. Бистин Төрээн чуртувустуң байлакшылы тараа шак мынчаар изип, төтчеглеттинип турда салбырның удуртукчулары кандыг-даа хемчег албайн турарын шынгыызы-биле буруу шавар херек.

— Тараавыс ат болду, мону дүрген сайгарып ажаавас болза кайын боор деп айтырыгны салбыр эргелекчизи Анаратка болгаш салбырда партия эге организациязының секретарының хүлээлгезин күүседип турар, оралакчы секретарь Салчак Адыгга чугаалаан кижи мен. «Машиналар хөделдирер электри күжү чок үвени канчаар боор ону» дитеш, херекке албас удуртукчулар-ла чорду—деп, шаңның таңныылы Таный-оол чугаалады.

Шаң эргелекчизи эш Ойдуп-оол база-ла боттуг хемчеглер албастаан. Чаңгыс борбак тараа бүрүзү-ле биске улуг үнелиг болуп, оон чидириин капчап-даа болдурбас дугайында улуг демисел чоруп турда, электростанцияның үрелгенинге сылдап алгаш, хайыран тараа изип, чүс-чүс кушкаштарның дою болуп, чадагай черде төтчеглеттинип чыдырда олче хөй кижи күжүн организастааш, салгынга саарып, тарадыр чадып, холбиле кургадып албас болза, кем-буруулуг херек болур. Ол дээрге холбиле сайгарып, ажаап ап шыдавас хире ындыг хөй тонна эвес, чүгле 260 тонна ажыг тараа-дыр. Бир эвес салбырның удуртукчулары эштер Анарат, Адыг база совхоз директору эш Чюдюк, партком секретары эш Сүгү Төрээн чуртуң байлаа тарааның төтчеглеттинер, изиир чоруун болдурбас дээш хемчег алган болза хайыран тараа төтчеглеттинмес турган.

Партия-күрүне контролюнга дузалаар бөлүк шак ол улуг буруулуг чорукту мынчага дээр илеретпейн турар.

Тараа изип, төтчеглеттинип турда бо талазы-биле чогуур хемчег албайн, сагыш амыр олуруп турар кижилерге шынгыы хемчегни хүлээлдери негеттинип турар.

Т. КЫЗЫЛ-ООЛ,
«Шынның» түскай корреспондентизи.

Л. И. Брежневтиң Афганистанда чоруп турары

КАБУЛ. (СЭТА). Октябрь 15-тиң эртенинде ССРЭ-ниң Дээди Совединиң Президиумунуң Даргазы Л. И. Брежнев Кабул университединиң профессорлары, башкылары болгаш студентилери-биле ужурашкан.

Университеттиң ректору профессор Мухаммед Осман Анвари, оон оралакчызы Вардаки болгаш университеттиң башкылары хүндүлүг совет аалчыны уткуп алган.

Л. И. Брежневке байыр чедирип тура, университеттиң ректору Анвари Совет Эвилели биле Афганистанның аразында найыралчы харылзаалар хүн бүрүде быжыгып турар деп чугаалаан.

Оон дараазында Л. И. Брежневке сөс берген.

Бодунуң чугаазынга Л. И. Брежнев чылыг, чүректиг ханызыдан хүлээп алганы дээш, чыылганнарга өөрүп четтирип, совет улустуң, Совет Эвилелиниң хөй миллион оолдар, кыстарының байырын афган аныяктарга дамчыткан. Силерниң улуг өөнүктериңер, башкыларынар—профессорлар болгаш башкылар делгеренгей билиглер-биле силерни чепсеглел, бойдустуң хуулгаазынныг чажыттарын ажыдарлар деп, ол чугаалаан. Ону бодунарның чүрттуңарга нептерединер. Аныяктар болза улус ажылагыйын хөгжүдеринге ажыктыг түүлдү шуут берип болур, бодунуң улустарының социал, экономика болгаш культура депшилгезин улам ыңай хандырар айтырыгларны шиитпирлээрин холга дидими-биле алыр ужурлуг.

Силериң кичээнгейиңерни көрүүдүрерин күзээним база бир айтырыг бар деп, Л. И. Брежнев үргүлчүлеп чугаалаан. Ол айтырыг кижи төрелгеттенни өске айтырыглардан артык дүвүредип турар, чүге дээрге, ону шиитпирлээринден оон өске бүгү айтырыглар хамааржып турар. Ол болза тайбыңны камгалаарының болгаш делегейниң термоядролуг дайынын баш удур болдурбазының айтырыы-дыр. Бистиң үевисте, кажан планетаның ажок улуг делгемиринге бүгү-ле дириг амыдыраннарны карак чивеш дээр аразында уяткап чок кылып шыдаар арга-лыг ажок улуг үредекчи күштүң чепсээ туруп турар үеде, кижи төрелгеттенге тайбың агаар ышкаш херектиг болуп турар. Тайбыңны камгалаар дээш, тайбың кожа-хелбээ догунаашкынны болгаш улустарның найыралын быжыглаар дээш демиселден артык эң ыдыктыг болгаш эң улуг чаагай сорулга бистин үевисте турун шыдавас деп, Л. И. Брежнев чугаалаан. Ынчангаш бо демиселде хүндүлелдиг тарының социал, экономика болгаш культура депшилгезин улам ыңай хандырар айтырыгларны шиитпирлээрин холга дидими-биле алыр ужурлуг.

Силериң кичээнгейиңерни көрүүдүрерин күзээним база бир айтырыг бар деп, Л. И. Брежнев үргүлчүлеп чугаалаан. Ол айтырыг кижи төрелгеттенни өске айтырыглардан артык дүвүредип турар, чүге дээрге, ону шиитпирлээринден оон өске бүгү айтырыглар хамааржып турар. Ол болза тайбыңны камгалаарының болгаш делегейниң термоядролуг дайынын баш удур болдурбазының айтырыы-дыр. Бистиң үевисте, кажан планетаның ажок улуг делгемиринге бүгү-ле дириг амыдыраннарны карак чивеш дээр аразында уяткап чок кылып шыдаар арга-лыг ажок улуг үредекчи күштүң чепсээ туруп турар үеде, кижи төрелгеттенге тайбың агаар ышкаш херектиг болуп турар. Тайбыңны камгалаар дээш, тайбың кожа-хелбээ догунаашкынны болгаш улустарның найыралын быжыглаар дээш демиселден артык эң ыдыктыг болгаш эң улуг чаагай сорулга бистин үевисте турун шыдавас деп, Л. И. Брежнев чугаалаан. Ынчангаш бо демиселде хүндүлелдиг

улуг чер силерге, аныяктарга, студентилерге хамааржып турар.

Оон дараазында Л. И. Брежнев улуг электростанцияларны болгаш заводтарны тудуп тургузуп турар совет аныяктарның маадырлыг тургузукчу күш-ажылының дугайын чугаалаан.

Университеттиң студентилери совет улустуң төлээлекчизиниң чугаазын улуг кичээнгей-биле дыңнаан. ССРЭ-ниң Дээди Совединиң Президиумунуң Даргазы Л. И. Брежневтиң чугаазын динмиттиг, үр адыш часкаашкыны каш удаа үзе кирип турган.

КАБУЛ. (СЭТА). ССРЭ-ниң Дээди Совединиң Президиумунуң Даргазы Л. И. Брежнев Кабул университединиң студентилери-биле ужурашкан соонда Совет Эвилелиниң техниктиг дузаламчызы-биле тутканы Джангалактың автосептелге заводунга чораан.

Заводтуң ажиннге Л. И. Брежневти даг херектер болгаш үлетпүр министерствозунуң департаментизиниң начальниги Фарханг, заводтуң директору Мухаммед Акбар Сайфи, заводтуң кол инженери Мухаммед Хасан Насери олар уткуп алган.

Л. И. Брежнев механиктиг, дарганнаар, шуткулга, автосептелге болгаш заводтуң өске-даа цехтерин көрген.

КАБУЛ. (СЭТА). Октябрь 15-те хүннүң ийиги чартыында ССРЭ-ниң Дээди Совединиң Президиумунуң Даргазы Л. И. Брежнев Афганистанның хааны Мухаммед Захир Шахка чораан. Л. И. Брежнев Афганистанның хаанынга оон төрүттүнген хүнүбиле холбаштыр чылыг болгаш чүректиң ханы байырын чедирген.

Хаанның турар өргээзинден ССРЭ-ниң Дээди Совединиң Президиумунуң Даргазы Л. И. Брежнев болгаш Афганистанның хааны Мухаммед Захир Шах олар Баграмиге баргаш, анда «бозкаши» деп национал спорт оюнну көрген.

КАБУЛ. (СЭТА). Афганистанда албанның аян-чоруун кылып чоруп турар ССРЭ-ниң Дээди Совединиң Президиумунуң Даргазы Л. И. Брежнев октябрь 15-те, кежээ ССРЭ-ниң Афганистанда элчин черинің клубунга совет элчин черинің, садыг төлээ черинің ажылдакчылары-биле, Совет Эвилелиниң дузазы-биле Афганистанда тудуп турар бүдүрүлгелерде ажылдап турар совет тускай эртемниглериң коллективи-биле, оларның өг-бүлелериниң кежигүннери-биле ужурашкан.

Л. И. Брежнев-биле совет колониялың коллективиниң аразынга найыралчы болгаш ак-сеткилдиг беседа болган.

Чарыштың эгелекчилеринде

Октябрьның социалистиг Улуг революциязының 46 чыл оюнга күш-ажылчы чедишкиннерлиг ужуражыр дээш Кызылдың эзт комбинадының ажылчыннары, албан-хаакчылары боттарының бар аргаларын санап көргеш, эзт продуктуларны база 40 тонна колбаса аймаан бүдүрерин хүлээлгеш, октябрь мурнунуң социалистиг чарыжын калбартырынче Кызылдың болгаш республиканың үлетпүр бүдүрүлгелериниң ажыл-ишчилерин кыйгырганнар.

Комбинаттың ажыл-ишчилери боттарының сөзүнге ээ болур дээш, шудургу ажылдап келгениниң түннелинде, 9 айларның планын ниити продукция бүдүрүп үндүрер талазыбиле 116 хуу күүседкен, пландан ажыр 152 тонна эзт аймаан болгаш 37 тонна колбаса кылыгларын бүдүргеннер.

Бүдүрүлгениң 2 кол цехтериндеэш П. Котосов удуртканэзт цеги 9 айларның планын 109,2 хуу, а эш Г. Литвинцеваның колбаса цеги 109 хуу күүседкен.

Зэт цегинде. Боттарынга алган бедиткен социалистиг хүлээлгезин төлептин-биле күүседир дээш, эштер В. Коновалов болгаш Ховалыг Сенгин-оол удуртканмал дегерер бригадаларның кежигүннери күш-ажылды механизастаар талазы-биле улуг ажылды кылганнар. Мурнунда бода малды болгаш шаар малды дегеринден эгелээш, кежин соярынга, ижин-хырның уштуп, коң эдин чара кезеринге чедир бүгү ажылды шала кырынга, кижи бүрүзү тус-тузунда чүгле хол-биле кылып турган болза, ам комбинаттың мал дегерер цегинде чартык механизацияны шингээдип алган, аскыштыг шугумну тургускан болгаш ол шугумла турган кижилер тус-тузунда доктаамал ажылды кылып турар апарган. Эт чорук күш-ажылдың бүдүрүкчүлүүн болгаш продукцияның шынарын бедиткен. Ам комбинатка дегерген эзт чүгле эки шынарлыг боон турар. Чижээ, мал дегерер 8 кижилиг бригада мурнунда бир ээлчегде 200 хире баш бода малды азы хаванны дегерип турган болза, ам 340—350 башты дегерер апарган. Азы мурнунда бир ээлчегде олар 8—9 тонна эзтти белеткеп турган болза, ам 13—14 болгаш оон-даа хөй тонна эзтти белеткеп турар апарган. Бөдүүн-даа болза чартык механизацияны шингээдип алган ворук ам массалыг мал дегерииншкининиң үезинде 2 ээлчегни турган болза, ам 8—9 тонна эзтти белеткеп турар апарган. Бөдүүн-даа болза чартык механизацияны шингээдип алган ворук ам массалыг мал дегерииншкининиң үезинде 2 ээлчегни тургузар арганы комбинатка берген.

Бүдүрүлге чорудалгазының бо чаа аргазын Кызылдың эзт комбинадынга шингээдип алырынга бүдүрүлгениң рационализатору инженер А. Басаргин болгаш улуг механик А. Миллер оларның удуртканы инженер-техниктиг ажылдакчыларның белүү улуг рольду ойнаан. Ажылчыннарның берге күш-ажылын чингедир бо мурнакчы арганы бүдүрүлгеге дүрген шингээдип ап, ажыглалга киргеннери дээш, комбинаттың дирекциязы хөй бөлүк ажылчыннарны болгаш инженер-техниктиг ажылдакчыларны дужаал-биле мактап, оларны хууда хөрээнге демдеглээн. Оларның аразында дуржулгалыг мал дегерикчизи, бригадир эш Ховалыг Сенгин-оолду болгаш ажылчын эш Иргит Чоксалды акша-биле база шаннаан.

Колбаса цегинде. Бо цехте 3 бригада ажылдап турар. Октябрь революциязының 46 чыл оюнун байырлалынга чедишкинниг ужуражыр дээш бригадалар аразында социалистиг чарыш калбарган. Таиса Ивановна Петрованың удуртканы коммунистиг күш-ажылдың бригадазы, Анна Ивановна Суходоеваның коммунистиг күш-ажылдың бригадазы деп бедик атты чедип алыр дээш демисежип турар бригадазының кежигүннери болгаш эш Н. Шевкининиң удуртканы эзт кезикчилерининиң бригадазының кежигүннери бүдүрүлгениң ай онаалдаларын 110—120 хуу күүседир деп бедиткен хүлээлгезин боттарынга алгаш, кызымаккай ажылдааныныңтүннелинде сентябрь айда онаалдаларын 122-ден 245 хуу күүседкеннер.

Цехтиң ажыл-ишчилериниң ажылдап турарының дугайында оон начальниги Галина Леонидовна Литвинцеваның чугаалап турары болза:

— Бистиң найыралдыг коллективистиң кежигүннери Улуг Октябрьның 46 чыл оюнга күш-ажылчы чедишкиннерлиг ужуражыр дээш бо хүннерде күжеиишкинниг ажылдап турарлар. Олар хүн бүрүде ажыл нормазын 110—115 хуу күүседип, бүдүрүп үндүрер продукцияның шынарын өкижидериңге онза кичээнгейни салып турарлар. Оон түннелинде бистиң цехтиң ажылчыннары, инженер-техниктиг ажылдакчылары бүдүрүлге шөлүн улгаттырбайн турган, бүдүрер продукцияның хемчээн, оон ассортиментизин көвүдедип турар. Бистиң цехтиң бүдүрүлге күжү дүн-хүнде бир тонна колбаса үндүрер турда, бар аргаларны чөп ажыглап турган, 2,5 тонна чедир үндүрүп турар. Чижээ, сентябрьда 22 хевирниң колбасаларын болгаш ыштап кадырган эзт аймаан үндүргеп болзувусса, октябрь байырлалынга таварыштыр ону 32 янзы-бүрү хевирлерге үндүрер хемчегни ап турар бис. Бистиң комбинаттың ажылчыннары октябрь мурнунуң социалистиг чарыжын республикага калбартып талазы-биле эгелекчи санаал үндүргеш, колбаса кылыгларының ийи чаа хевирлерин шингээдип алыр бис деп боттарынга үүлээлге алган болгай. Ол хүлээлгени күүседип, колбасаның чаа сорттарын бүдүрер талазы-биле мастерлер эштер Алефтина Черных, Лубовкина олар ажылчыннар-биле чогаадыкчы сүмелерни кылып турган, эң эки шынарлыг шпикачка деп колбасаны бүдүрерин шингээдип ап, бо хүнге чедир республиканың садыг органнарынга ону бир тонна ажыгны дужаган бис. Ам бир чаа сорттуң колбасазын шингээдип алырының бүдүүзүнде турар бис.

Бистиң цехте ажылдап турар, коммунистиг күш-ажылдың бригадазы деп бедик атты чедип алыр дээш демисежип турар Суходоева биле Шевкининиң бригадаларының кежигүннери ажыл-ижиниң болгаш ажылчаның талазы-биле бо бедик атты алырынга төлептиг бооп турарлар. Ынчангаш, комбинатта хөй-ниити организациялары ол бригадаларга коммунистиг күш-ажылдыы деп атты байырлал бүдүүзүнде тыпсыр деп шиитпирлээннер.

Октябрь мурнунуң социалистиг чарыжының эгелекчилери бо хүннерде ынчаар ажылдап турарлар.

О. ШИРАП.

Байкара Агафья Гавриловна Таңдының райүлетпүр комбинадында дааранычы болуп ажылдап турар. Даштыкы хептер даараар талазыбиле ол мастер. Оон ажылы шынарлыг болгаш шевер кылган болур. Бүдүрүлге планын ол үргүлчү ажыр күүседир. Октябрьның 46 чыл оюнга уткуштур чеди чылының планын хуусаа бетинде күүседир болгаш оон-биле нады бодунуң мергежилин улам бедидер деп хүлээлгени ол алган.

ЧУРУКТА: дааранычы А. Г. Байкара.

Фото С. ФЕОКТИСТОВТУУ.

СЭКП-НИҢ XXII СЪЕЗДИЗИНИҢ 2 ЧЫЛ ОЮНГА

ЛЕНИНЧИ ЧАГЫГЛАР АМЫДЫРАЛГА БОТТАНЫП ТУРАР

Бистиң партиявыстың болгаш совет улустуң амыдыралынга төөгүлүг үе болган, СЭКП-ниң XXII съездизиниң ажыттынган хүнүнден бээр 2 чыл болган. Эрткен ийи чыл-биле холбаштыр бодунуң бодалдарын чугаалап бээрин 1902 чылдан СЭКП кежигүнү, съездиниң делегады Д. А. Лазуркиадан СЭТА-ның корреспондентизи дилээн.

— Бистиң партиявыс Владимир Ильич Ленинниң тодараткан угланыышкыны-биле чуртту быжыг болгаш чайгылыш чокка аппар чоруур. Ленинчи чагыглар амыдыралга боттанып турар, ынчангаш бо талазы-биле онза роль партияның XXII съездизинге онаашкан. Оон хүлээп алган Программазын XX чүс чылдың Коммунистиг манифези, ниитилеэртем бодалдың дээди чедишкини деп адап турары халас эвес. Ол дээрге улуг идеялар-биле хереленген улуг ажылдарның программазы, ленинизм боттанылгада дээни ол! Программа-даа база съездиниң шиитпирлери-даа массаларның чогаадыкчы чоруунуң, оларның күш-ажылчы болгаш политиктиг идепкейиниң, көзүлбээн көдүрлүүшкүнүнүң чаа күчүлүг үндезиннерин ажыткан. Күш-ажыл — бистиң ниитилеливистиң үндезиннериниң үндезини. Ынчангаш совет кижилер оон бүдүрүкчүлүүн могаг чокка бедидип, коммунизмниң материал-техниктиг баазазын тургузарыкка киржип турар. Миллион-миллион кижилериниң ханы медерели, ажыл-чорудулгазы — улуг күш болур — деп Д. А. Лазуркина чугаалаан.

СЭКП ТК-ның июнь Пленумунга айтып турганы-биле алырга, амгы делегейниң ниитилел хөгжүдезиниң чугула айтырыгларының талазы-биле чаа теоретиктиг түүлдерни ажылдап кылганы бистиң партиявыстың болгаш ахы-дуңма өске-даа коммунистиг партияларның аажок улуг салыышкыны болур.

Амгы үеде бүгүдени-даа база кижи бүрүзүн-даа дүвүредип турар айтырыг — дайынның болгаш тайбыңның айтырыгларын шын шиитпирлээри марксизм-ленинизмниң практиказынга кончуг чугула болуп турар. Ынчангаш массаларны баштаан коммунистиг партияларга онза харыысалга онаажып турар. Миллион-миллион кижилериниң кузел-соруун хергежке албайн, делегейниң термоядролуг дайынын өөскүдериниң угланыышкынын чорудуп турар Кыдаттың Коммунистиг партиязының удуртукчуларының аажы-чаңы улуг килеңнээшкинни улам болдуруп турар. Олар боттарының үзел-бодалдарын будулгаазынныг теориялар-биле быжыглап, Маркс—Ленинниң дириг, мөңгеде хөгжүп турар өөредиинден кыдат догматиктиг башкаландырын турар тамыже улам ханылап бар чыдарлар.

Партияның XXII съездизинге, СЭКП ТК-ның июнь Пленумунга идеологтуг ажылда кол үүл—коммунизмниң идеалдарының тиилелгезин хаңдырары болур деп демдеглеп турган. Партия организацияларының идея-кижизидилгелиг ажылында үретүңнелдиг чаа үүлдериниң тыптып келгенин ам бүгү кижилер көрүп турар.

Бисте, Ленинградта, чижээлээрге, чаа ажылчыннарның ажылчын ацгыга баары, баштайгы шалың алганының байырлалы дээш ышкаш ындыг чаа, кайгамчык чаңчылдар тыптып келген. Заводтарга, культура бажыңнарынга болгаш ордуларынга эртип турар кежээлер сөлүн болгулаар. Ажылчыннар-биле, аныяктар-биле чугаалажып, ол чаа өзүмнерге ханызы-биле өөрүп болур.

А коммунистиг күш-ажыл дээш шимчээшкин! Ол улам күүлүг күш болуп бар чыдар! Ам бүдүрүлгелерде коммунистиг күш-ажылдың бригадаларын тургузарын баштайгы үезинден артык шыңгыы көрүп, ажылчын бүрүзүнүң үүгле бүдүрүлге чедишкиннерин эвес, харын база амыдырал-чуртталгага, өг-бүлезинге оон аажы-чаңын бүгү талазы-биле үнелеп көрүп турар, бодунуң культурлуг билиин канчаар калбартып турарын, эжинге канчаар дузалап турарын бүгү талазы-биле үнелеп турар апарган. Өске сөс-биле чугаалаарга, идея-кижизидилгелиг ажылды кижи бүрүзүнүң ортузунга чорудуп турар болган. Мынчангаш кижи бүрүзү бүгү коллективе дээш бодунуң улам өзүп турар харыысалгазын медереп билип турар.

Эрткен ийи чылга бот-шынар апарган база бир онза чугула үүл бар. Ол дээрге, ажылчы чоннарның өөредилгеже, билиглерже аажок улуг чүткүлү-дур. Ленинградтың кайы-даа заводунга барып көрүңер: ында биче-лериниңэгелээш, улугларынга чедир—шуптузу өөренип турар. Ол дээрге партия өөредилгези, техниктиг бөлүмнерде болгаш семинарларда, мастерлериниң курстарында, коммунистиг күш-ажылдың школаларында кичээлдер-дир. Дыка хөй ажылчыннар Ленинградтың дээди өөредилге черлеринде болгаш техникумнарында заочно өөренип турар.

Партияның XXII съездизиниң шиитпирлеринде сиңиккен ленинчи идеяларны боттандырар талазы-биле эвээш эвес үүлдер кылдынган. Ындыг болза-даа бистер, большевиктер, коммунистер чедишкиннерге менээргенмес ужурлуг бис. (СЭТА).

ШАЛЫПЧЫ ФРОНТУЛАП БИР ЧЫЛДА

(Тес-Хем районнуң партия конференциязындан)

Алдын күс—Октябрьнын баштайгы он хонуктары тес-хемчилерге мурнукузундан-даа хайныгыышкынныг. Ында бир-ле чаа чүүл бар. Ол-ла бүгү девискээр эткен чылын бо өйде Тес-Хем, Эрзин, Каа-Хем бо үш районнарга, чеди бичии тарамык колхозтарга, бир совхозка хамаржып турган. Оон ацгыда дыка үүрмек бригадалар болгаш фермалар база турган. Ам байдал сыр өске.

Колхозтарны болгаш совхозтарны улуртуруунуң чаа органнары—девискээр аайы-биле бүдүрүлге эргеледдери тургустунгандан бээр бир чыл болуп турар.

Тес-Хемниң колхоз-совхоз бүдүрүлге эргелелиниң ажыл-агыйлары улуг Октябрьниң 46 чыл оюнга алдар болдурган бүгү улустуң чарыжынга киришкеш, ноябрь Пленумунуң бир чыл болганынга чедиишкиниг ужуражып турар. 1963 чылда мал ажылынның продуктуларын күрүнеге садарының талазы-биле чыл планнарын хуусаа бетинде күүседипкенинин рапорттары ажыл-агыйлардан удаа-дараа келгилээн. Чодураачылар болгаш чаа-өрүкчүлер сүт садарының чыл планнарын чоокта чаа үзе санашканнар. Октябрь 10-да Тес-Хем район нинтизи-биле күрүнеге сүт садарының чыл планын 101 хуу күүсеткенин рапорттаан. Бо дээрге Тес-Хемнин кодээ ажыл-агыйының ажыл-ишчилериниң районнуң XVIII партия конференциязына күш-ажылчы белектери-дир.

Октябрь 12-те, эртенгиниң 10 шакта-ла Самагалдайның Культура бажыңына конференцияның делегаттары организастыг чыглыр келгеннер. Оларның аразында районнуң колхозтарының болгаш совхозтуң шолбаннары—мурнакчы саанчылар С. Күндел, Б. Суван, бот-орулга-чарылгалыг хойжу бригадаларның бригадирлери Д. Дембирел, С. Хайың, хойжу Барый, инек кадарчызы К. Дугар-оол, коммунистиг күш-ажыл фермазының эргелекчизи Михаил Ёвзак болгаш өскелер-даа бар.

Конференцияның бирги айтырыы: «СЭКП ТК-ның ноябрь болгаш июль Пленумнарының шиитпирлерин Тес-Хем районнуң партия организациязының күүседип турарының дугайы» болган. Бо талазы-биле Тес-Хем кодээ бүдүрүлге парткомунуң бирги секретары М. С. Кызыл-оол илеткел кылган.

«Мал ажылын хөгжүдериниң айтырыгларын бүгү партияның кичээнгейиниң төвүнге тургузар херек» диген ноябрь Пленумунуң айтышкынын удуртулга болдурган, районнуң экономиказының кол адыры — ниитиниң мал ажылын хөгжүдери дээш партком болгаш оон бюрозу, колхоз-совхоз бүдүрүлге эргелели өткен чылда удур 56 хуу калбарган болза-даа, чер ажылының культуразы эң чавыс, агротехниктиг бөдүүн чүрүмнар хажыттынып турар.

Партия организациялары болгаш колхозтарның, совхозтуң база эргеледдин-даа тускай өртемниглери чер ажыглалынче сагыш салбайн келгеп. Суггарылга болгаш минералдыг чемишчидилге дугайында дүвүрээзин 39 конференцияга ам-на көдүрүп үнгеп. Хөй түнүг акша-хөреңги-биле садып алган минералдыг чемишчидилгелер совхозтуң болгаш «Сельхозтехника» каттыжышкынының Самагалдай салбырының складтарында ажыглал чок үрелип, төтчеглеттиниң чыдарын илеткелчи безин миниип демдеглээн.

— Чер болза кодээ ажыл-агый бүдүрүлгезиниң кол чепсээ, үндезини ол-ла болгай. 100 гектар ажыглалдыг шөлге онааштыр продукция бүдүрериниң талазы-биле бистиң эргелел чөгенчиг куду көргүзүглүг, чижээ, эттү чүгле 5,5 центнерни бүдүрүп турар бис—деп, Тес-Хемниң колхоз-совхоз бүдүрүлге эргелелиниң начальниги эш Сонам чугаалаан. — Чер ажыглалын өкижидериниң бир чугула байдалы болза, механизатор кадрларның техниктиг билиин дөктаамал бедидери болгаш чаа кадрларны белеткээри болур. Бүгү-ниитиниң механизатор өөредилгезин районга боттандырарын партком холга албайн келгенин ол шыңгыы шүгүмчүлээн. Мал болгаш чер ажылының хөгжүдезин чедип алырда, кодээ ажыл-агый бүдүрүлгезиниң ортумак звенозунуң ажылдакчылары—бригадирлер, фермалар эргелекчилери, ортумак өртемниг зоответспециалистерниң онаашкан ажыл-херекке харыысалгазын болгаш ролюн бедидери эргежок чугула. Парткомнуң болгаш эргеледдин-даа, ол ышкаш тус-тус ажыл-агый-даа удуртукчулары, кол тускай өртемниглер оларның-биле ажылды экижидер херек. Эргеледдиң тускай өртемниглери үргүлчү кодээ үнүп турзажок, көскү түңнел чедип апкан чери чок — деп, эш Сонам чугаалаан.

Бүдүрүлгеге мурнакчы дуржулганы нептередириниң талазы-биле ажылды, чижээ, малдарны дүрген сөмиртириниң, минералдыг чемгерилгени ажыглаарының талазы-биле хемчеглерни эргеледдиң шугуму-биле четпес чорудуп турарын демдеглээн, чамдык перспективтиг айтыгларже кичээнгей салыр ужурлуг бис деп чугаалаан хирезинде, эргелел начальниги тева болгаш чылгыны өстүрериниң дугайын тодаргай чугаалавайн барган.

— Тес-Хем парткомнуң болгаш колхоз-совхоз бүдүрүлге эргелелиниң колхозтарны удуртуп турарының стили райком үеэнин стилинден шоолуг ылгалбайн турар. Хуралдар болгаш айтыышкын бижиктер, дүргеп командировкалаашкын дамчыштыр удуртулганы боттандырып тургулаары хаая эвес. Бүдүрүлге чорудулгазының ханы, өртем өзугаар анализтерин кылбайн турар. Ылаңгыя инспектор-организаторларның болгаш парткомнуң инструкторларының боттуг, организаччы ажылдары көскү эвес—деп, колхоз даргалары эштер С. Амырмит биле С. Чымба олар шүгүмчүлээннер. Мал ажылының хөгжүлдезинин өйү келген айтыргылары — сүт-бараан фермаларын механизастаары, чаш малдарны эки шынарлыг кажаалар-биле, хову одарларын суггатбиле хандырары, малчыннарга чуртталга бажыңнарын чедиштир тудары, бригадалар, фермалар төптерин чаагайжыдары конференцияның кичээнгейинин төвүнге тургустунган.

— СЭКП Тыва обкомунуң V пленумунуң шиитпирлерин боттандырар өөреде ам-даа четпестер бар. «Тес-Хем» совхозта партком болгаш салбырларда эге организациялар малчыннарны амыдырал-чуртталгазының деңнелин бедидеринче бошкак кичээнгей салып турар. О. Шынаада дөртен ажыг малчын өрегелерден чүгле 4 аал ишти бажыңда чурттап турар. Совхозта көрдүнген мал кажааларының болгаш малчыннарга чуртталга бажыңнарының төлевиледдери түс чернин байдалынга таарымча чок —деп, О. Шынаа салбырының өргелекчизи эш Б. Доюндуп шүгүмчүлээн.

Совхоз директору эш Чадамба, райүлетпүр комбинадында партия организациязының секретары эш Никитин болгаш өске-даа делегаттар боттарының саналынга партийжи-идеологтуг ажылдың бүдүрүлгечи, организастыг ажылдардан хоорук байдалын, партия организацияларының болгаш ажыл-агый, хөй-ниитиниң чамдык өске-даа организацияларының ажылында чагырып дужаар чорук колдап, кижизидер, бүзүредир ажылдар дээштиг болбайн турарын чугаалааннар. Аныяктар ортузунга кижизидилгени ВЛКСМ-ниң Тес-Хем комитеди (секретары эш Дажы) багай тургузуп келгени шыңгыы шүгүмчүлелге таварышкан.

СЭКП ТК-ның июнь Пленумунуң соонда идеологтуг болгаш организастыг ажылды чангыс аай болдурарын чедип алыр дээш кандыг чаа хемчеглерни, кижизидилге ажылының кандыг чаа хевирлерин ажылдап кылганының дугайында тодаргай саналоналдар конференцияга болбаанын четпес түүл деп демдеглээри чугула. Конференцияга санал берген 22 кижиниң иштинде колхозтарда болгаш совхозта парткомнар болгаш эге организациялар секретарьлары чангыс-даа чок болганы мырыңай алдеп.

СЭКП ТК-ның ноябрь болгаш июнь Пленумнарының шиитпирлерин амыдыралга боттандырарының талазы-биле шалыпчы фронтуның баштайгы чылында кылдынган ажылдарны быжыглап, чедир шиитпирлеттинмээн сорулгаларны моон соңгаар чедиишкиниг күүседириниң оруктарын айыткан делгеренгей доктаалды конференция хүлээн алган.

Үк конференцияның ажылынга СЭКП Тыва обкомунуң секретары, обкомнуң болгаш Министрлер Төвүлелиниң партия-күрүне контроль комитединиң даргазы эш М. К. Шыырап киржип, делгеренгей санал берген.

О. МАНДАРЫЙ.

ВОЛГОГРАД ОБЛАСТЬ. «Волга-Дон» совхозтуң механизатору Виктор Тростянский 1962 чылда Россия Федерациязының кукурузачыларының чарыжынга база бирги черни эзлээн болгаш Улус ажыл-агый чедиишкининериниң делгелгезиниң Улуг мөңгүн медалы-биле шаңнаткан.

Ам В. Тростянский чурттуң сураглыг кукурузачызы Люба Линиң аргаметодун ёзугаар кайгамчык дүжүттү өстүрген. «Узбектиң ан диш хевирлиг» деп сорттуң кукурузазының ногаан массазының дүжүдү гектар бүрүзүнден 600 центнер болган.

СЭТА-ның фотохрониказы.

КӨРҮЛДЕ ЭГЕЛЭЭН

Тыва АССР-ниң Культура Министерствозу, республиканың улус чогаадылгазының бажыңы СЭКП-ниң XXII съездизинин материалдарын болгаш партия ТК-зының июнь Пленумунуң шиитпирлерин пропагандаалаар талазы-биле көдээнің ажылышчилериниң ортузунга чоруткан эң эки ажылдыг агиткультбригадаларының конкурузун чарлаан, Таңды, Улуг-Хем, Каа-Хем, Бии-Хем районнарның болгаш республиканың Культура министерствозунуң агиткультбригадаларының ажылын октябрь 11-ден 13-ке чедир Кызыл хоорайга көрген.

Көрүлдеге келзе чогуур агиткультбригадалардан чүгле Тес-Хем районнуу келбейн барган. Бо көрүлде амдаа үргүлчүлеп турар болза-даа, үстүнде бригадаларның көргүскен чүүлдериниң чамдык чедер, четпестерни чугаалаары артык эвес. Агиткультбригадаларның уран чечен болгаш кижизидикчи ролюн системажыдып, республика хемчээлдиг маргылдааны бир-ле дугаар организастап турар чорук, республиканың культура амыдыралында чугула болуушкун деп демдеглээри чугула. Бо күскү дүжүт ажаап алыышкынының үезинде колхозтарның болгаш совхозтарның хову турлагларына барып, ында ажылдап турарларга таарымчалыг дыштанылганы хандырып, оларның ажыл-ижинге үнелиг салдарны чедирип, сүт-бараан фермаларының болгаш хойжу бригадаларның төптеринге чедип, оларның мурнунга партияның болгаш чазактың салып турар чугула сорулгаларын уран чечен арга-биле таныштырып келген, ындыг ажылдарны түңнеп көөрү конкурстуң сорулгазы бо турган.

Улуг-Хем районнуң культура килдизинин (эргелекчизи эш Даваа) чанынга тургустунган агиткультбригада (удуртукчузу К. Урангай) чогумна ындыг ажылдарны, четче эвес-даа бол кылып, районнуң барык-ла бүгү чурттакчылыг черлерин кезий эргээн. Он кижилиг ол бригада 129 концерт көргүзүглерин 9153 көрүкчүге бараалгаткан. Ол черлерге чеде бергеш, агитхуудустарны үндүрүп, комсомолчу прожекторларга дузалажып, ажылдың четпестерни болгаш дүжүт ажаап алыышкыны-биле мал чемнериниң белеткелиниң түлүк үезинде шаптыктыг чүүлдерни дидимн-биле сойгалажып келгеннер. Ынчалза-даа республика найысылалынга кээп, боттарының чоруткан ажылының түңнелин көргүзерде, чүге чүве ийик, анаа-ла концерт-эстрада программазын дүвү-далаш-биле эккелген. Оларның концертиниң программазы байлак болганы-биле өскелерден ылгалдыг. Чижээ, Анай Аракчаның «Көктараа» деп ырыны орус дыл кыылга илдих чокка ырлааны, К. Уралгайның киржип турары интермедиялар, Ш. Байыр-оолдуң ыры аялгаларлыг сыгыды, Рая Даңзынның акробатиктиг этюду дээш оон-даа өске. Ындыг программа түлүк ажылышке турган кижилерни хөгледип, оларның культурлуг дыштанылгазын хандырары маргыш чок. Ындыг болза-даа бо программада көдээниң ажыл-ишчизинин дорт адрезинге номерлер көзүлбээн.

Улуг-хемчилерниң «Телеграмма» деп конферансызын ындыг углуг деп болур ийик: чарлакчы үнүп кел чорда, өскези соондан үне түгүрүп келгеш, «чагаа» тутсур. Оозу элдепсиннип тура, номчуп көөрге районнуң мурнакчыларынга байыр чедирген телеграмма болур. Күүседикчилер ону баштак, харын-даа кыжырымак хевир-биле көргүскени таарышпас. Ында ады үнүп турар мурнакчылар көрүкчүлериниң аразынга олурган дижик, ындыг өөрүшкүнү хүннүң ол маадырларынга уран чечен арга-биле дыңнадыр дээн бодал көрүкчүге соора билдине бээр.

Каа-Хем районнуң агиткультбригадазы ол талазы-биле улуг-хемчилерден улуг ыраваан. Олар база концерт программазы-биле кызыгаарлаттынып, ону безин чедир тургуспаан. Көргүзүглериндe чаңгыс-даа тыва номер чок. Бригаданың уран-чүүл удуртукчузу В. Соковтан ол дугайында айтыыр салыргa:

— Бистиң районда тыва чурттакчылар кончуг эвээш, а тыва күүседикчилеривис—ийи кижи бар чүве, олар маңаа келбээн—деп харыылаан. Хамык ужур чурттакчыларда эвес-те болгай, хөгжүм чогаалыының интернационалчы ужур-дузазын, тыва уран чүүлдүң өзүлдезинин пропагандазы кайдал? Мурнакчыларда безин тыва кижилер кайы хөй болгай, оларның арга-дуржулгазын чүге нептеретпезил? Кажан ол районнуң уран чүүл коллективин Тыва АССР-ниң уран чүүлдүң алдарлыг ажылдакчызы С. Бухтуев удуртуп турда, каа-хемчилер чогум-на ол талазы-биле суражып турган болгай.

Каа-хемчилериң бо көрүлдеге кара чаңгыс чедиишкини көргүзүглериң күүселдезин тудуш холбаштырар талазы-биле эки ажылдааны болган. Мында кыска монологтар, эптиг, чараш күүсеттинген танцылар, музыка чогаалдары, тывынгыр интермедиялар дээш көргүзүглер-ле хөй. А ол бүгүнү чаңгыс ааймыдып, көдээ ажылагый угланыышкынныг кылып алыр арга турганы илдеп.

Бии-Хем районнуң агиткульбригадазының көргүзүү мурнундагыларындан улуг ылгал чок. Харын-даа концерт белеткел чок кыадыр көзүлген. Удуртукчузу И. Филиппов программаны маңаа көргүзери-биле он хонук буруңгаар белеткеп алган бис деп мөгдеглээн, бүгү чүве оон-на тодаргай апаар. Бо күскү сезон үезинде ук бригада 17 удаа үнүүшкүнү кылган, четкен черлеринге шору чедиишкиннерлиг болган. А ол бүгүнүң түңнелин көрүлдеге сонуургатпайн барган.

Культура министерствозунуң чанында тургустунган агиткультбригаданың көргүзүүнде чаа чүүлдер кончуг эвээш. Бир-тээ конкурстуң эгелекчилери болганда, олар ону көдээ амыдыралче чоок, бүгү республика хемчээлдиг болгаш өскелеринге үлегерлиг кылдыр тургузуп алыр арга турган. Оларның тус-тус күүселделер талазы-биле: ВЛКСМ обкомунуң ажылдакчызы С. Херел-оолдуң эки ырлаанын, «Өг-бүлеге ындыг база болгулаар» деп сценажыттынган көргүзүгүү Г. Сырат биле М. Кертик-оолдуң ойнааны, Тамара болгаш Кызыл-Уруг Мөчек угбашкыларының танцылары солун болган.

Конкурстуң көрүлдези октябрь 15-тен эгелеп Чадаана хоорайда үргүлчүлеп турар. Аңаа барыын талакы районнарының агиткультбригадалары келир. Ол бүгүнүң түңнели дараазында үнер. Амдыызында көрүлдеге киришкеннерден Таңдыныы конкурстуң кол негелдези—кижизидикчи ролюн эллээн чедиишкинниг көргүскен.

О. НАМЧЫЛАК,
(бистиң тускай корр).

ЧАҢГЫС ТАЛАЛАП БОЛБАС

Бии-Хем районнуң «Хадың» колхозу кышка удур белеткел ажылын чамдык черлерде баш бурунгаар бажай эвес организастаан. Ылаңгыя Хадың сүт-бараан фермазында 220 тонна шараан сигенни болгаш саванны эккээп сараатгаан. Тускай дерээн машиналар-биле хүнде 15 тонна саванны фермаа чедирип, саван сөөртүү үргүлчүлевишаан.

Хадында, Орзакта фермаларның үүрмек септелгези доозулган, фермаларда саанчыларның түс-тузунда инек чемгерер черлерин кылган. Фермаларның кажааларының сонгаларын шилдегилээн.

Аныяк инектерниң 7 кезек черде кыштаг кажааларының көрженин хооруп, чылыглаан. Ол ышкаш кышка удур ийи черде чаа кыштагларны кылып, ында чылыг кажааларны, малчыннарга таарымчалыг эки чуртталга бажыңнарын туткан. Хадың фермазында узуну 40, дооразы 8 метр, инек төрүдер тускай кажааны белеткээн. Фермаларның быжаалар кажааларындан эгелээш, ангы-аңгы малчыннарның чуртталга бажыңнарына чедир — плита, печкаларны септеп чаарткылаан.

Колхоз девискээринде фермаларнын болгаш малчыннарның кышка удур белеткели эки-даа болза, колхоз төвүнден 160 километр ырак, Баян-Колда малынче артель баштаар чериниң кичээнгей салбайн турары кончуг четпес.

Артельдиң шээр малы ырак, даг, тайга ында Баян-Колда агы, кангы одарында баргандан бээр ийи чыл ажыл турар. Четчир санныг чем аймаан болгаш чылыг кажа-хорааны баш бурунгаар быжырымчалыг белеткенин алыр чүве болза, Баян-Колдаа шээр малга таарымчалыг-ла оран.

Бо хүннерде мында байдал кандыгыл? Кышка удур 8 тонна сиген белеткеттинген болгаш ийи коданы хойнун кыштагларында кажаалары, база 3 коданда — чаш мал кажаазы шуут чок. Колхоз баштаар чериниң бо черже сагыш салбаанын чамдык коданнарның аар-саар септелгезин кылыр ыяш материалы, чүк сөөртүр, чер казар тракторлар-биле хандырбааны-ла херечи болур.

Эрткен чылын бо черге белеткээн 70 тонна сиген кыш орту кирбээнделе төнген. Ынчангаш даг, тайга ажыр өөктен сиген сөөртүп турганын баштаар чер утпаан болур ужурлуг.

Ам улуг соок эгелевээнде бо черже мөөн күштү октавас болза, малды таарымчалыг кажаа-хораа-биле хандырбайн барып болур.

С. ДАНГАА,
«Шынның» штаттан дашкаар корреспондентизи.

ХӨЙ ОЛЧАЛЫГ КЕЛИҢЕР

ЧОГУМ улуг, бедик тайгалар бажы ак энчээн—кылын харын шугланыпкан, ол кайы-даа тайгада бир дески ынчаар агарып кестур. Ынчаарга тайга эдээнде—калбак-калбак сыннар, эзимнер оон чуга харлыг. Оондаа ишкээр—хемнер уннарында, чаа-вызааш эзимнерде барык-ла хар чок чыгыы. Октябрь 8-ке чедир Тожуның чер кырынга ындыг турган. Ынчалзажок хенертен элээн соогаш, 9-че дүнезинде, ис тода кестүр хире чаай каапкан. Ол хар анчыларга бир-ле өөрүшкүнү эккелген. «Ис тыварынгала тергиин-дир», «харын чагзын, шаа келди ыйнаан» деп, чамдыктары ынча дижип тургулаан.

Ийе, ындыг харын. Тожу анчының чүрээ дөспейн турган хүннер-даа бо. Хар, ис, иви-чары, ырак-узак орук —анчының сеткилин шынап-ла дүвүредип турган. Колхозтар — «Совет Тыва», «Май 1-зи», Хамсырада, Сыстыг-Хемде аныыр-тывыш ажылагый черлери, аныырга хамаарылган өске-даа черлер тайга-сынче анчыларын аткарар дээш четтикпейн манап турган хүннери-даа ол.

Октябрь 9-че дүнезинде дүшкен хар ол-ла хүн эрий берген-даа болза анчылар аңаа хомудаваан: ол-бо чүктерден бүргеп кээп, харын төкаптарына белен турган... Оон-биле кады, тайгада иви фермаларындан аңнап мунар чарылары база-ла кээр четкен. Ийе, ындыг болбайн. Тожу анчының амыдыралы-биле ол бүгү ханы холбашкан, тудуш харылзашкан.

* * *

АННЫЫРДАН хөй ажык орулганы киирип ап турар талазы-биле улуг ажыл-агый — «Совет Тыва» колхозтун төвү Адыр-Бежиг суур хайныгып тур. Оон чонунун хөй кезин-зе анчылар омак-хөглүг, узун орукче далаштыг.

Бажың бүрүзүнде-ле анчы. Ол аңнап үнериниг белен: өзер, чүгеп, шуглак, энчек, барба аъш-чем, бозчепсек хереклерлерин белеткээш, чүгле өзенги теверинге белен кылып каан турган.

Колхозтун аңныыр-тывыш бригадири А. Тамдың бичии кабинетте, анчы звеноларның бижик-даңзызын ажып көрүп орда, ужуражы бердим:

— Кожавыста «Май 1-зи» колхозтан бистиң планывыс улуг, оларныы 1100 киш, бистии—1500. Киш аңнаарынче бо чылын бистен 23 звенодан тургустунган 130 хире анчыны даарта аткарып үндүрер бис. Оон ынай, 24 диинчилерни баштайгы удаада үндүрер бис. Хөрээжен диинчилеривис база бар. Даарта 370 ажыг чарыны маңаа сүрүп кээр, оларны кишчи анчы бүрүзүнге үлеп бээр бис. Анчы звеноларны шыырак дээн анчылар удуртур. Олар өлүк планын күүседир дээш улуг харыысалгалыглар. Аңнаашкынны организастаарын, анчыларнын корум-чурумун тударын, өлүрген өлүктү шын ажаап, санап-түңнеп чоруурун оларга ыяк дааскан чүве.

Бараан Дажырган 5 кижини эдертеш, Серлигниң Көжемеже, Бараан Серенчиктиң звенозу Көк-Дашче, Кол Нагазының—Озумалче хаптар. Өске-даа звенолар тускай баар черлериг. Бир кижээ эң-не улуг план —25 киш. Ындыг планны алганнар хөй. Мен бодаарымга бо чылын киш хөй, планны черле күүседир бис.

ЧОЛДАК сынныг, борбак хүрен арынныг, хөлчок аныяк ар мээн-биле кожа базып ор. Ол — «Совет Тываның» эң тергиин аныяк анчыларының бирээзи, комсомолчу Кол Агыына-дыр.

— Серлигже хаптар деп тур мен. Өөренген черим-дир ийин—деп, ол чугаалады.

— Планның кажыл?

— 25 киш, 150 диин. Диин эвээш деп сураг дыңналып тур, ынчалаадаа черле планым күүседир мен, канчап-даа турган болза, ону чедир, харын-даа ажыр адар мен. Комсомол хуралынга сөзүм база берген мен.

Оон ындыг дидим, бүзүредиг чугаазын бодап чоруп олура, үш чыл мурнунда оон-биле кыжын ужурашканымны сактып келдим. Ынчан Агыына база-ла бөгүнгүзү дег, бүзүредиг чугаалап олурган чүве. Оон ат-сураа 1960 чылда Тожуга эки билдинин эгелээн. Аныяк оол чүгле «Совет Тыва» колхозтун эвес, а бүгү Тываның эң тергиин анчыларының бирээзи болганы ол. «Оон эрзи тоолда дег, кайгамчык-ла ар!» деп, бир-ле анчының чугаалаанын эрги блокнодумдан база номчуп көрдүм.

Колхозтун партия организациязының секретары Бараан Самбуевич Чигжиттиң бажыңына олурган бис. Хоочун анчылар—82 харлыг Бараан Даллай-биле 71 харлыг Хойлук Соколов кирип келди. Олар-биле базала кончуг ужуражыксап чораан мен, чүге дээрге олар, кыраан-даа бол, ам безин тайганың дазылын-даа, сынның сыразын-даа эндевес, эрсдидим, хоочун анчылар-ла болгай. Олар эрткен чылын безин аныяктарны адаргадыр аннап турганнар. Даллай үлегерлиг каларчы, а Хойлук — мергежилдиг балыкчы.

Даллай — Азас-Бажы Таскылче, Хойлук Серлигже баар. Кайызы-даа улуг мергежилдиг анчылар-дыр.

Ийи кырган чугаалажып-ла үнду.

— База-ла хаптар ындыг-бис аа —деп. Хойлук эгеледи.

— Ынчанмайн, аныяктардан чыдып каар бе?...

— Эжиңер кымыл?

— Ы-ыы, ол Суллемге шай хайындырып, одаан эзлеп берип чоруур эш болдун халак.

Даллай ашак сеткил-сагыжы уламна хөлзеп, чоргаар көрнүп олур (аңдиин дугайында чугаазы кыптыгала бээр кижи чүве).

— Ойнавас, ындыг чүве чок ыйнаан, ол база шайлап хеделгей-ле, мен база... Амыр-дыр сен, ар!

Хойлук Даллайны кыжыра аарак, баштактанды:

— Менээ кайын чедер сен, менде план көвей: 15 киш...

— Ол чүүл, менде база 15 кишле болгай—деп, Даллай ону үзе кирбишаан, бажын дозуп кагды.

Аңнап мунзун дээш, тайгадан чыры сүрүп келгенде, Адыр-Бежиг суур ак шааран-на чүве апарган. Үшдерт чарыларын четкен, коштанган, мунган кижилер — кара шаар-ла. Шала үзейипкен хевирлиг, сундугур моюннут, сыыргактары дыыраргган, мунуптарга ооргазы хертеш кыыр-даа болза, күштүг-шыырак ол мал ийи-үш болгаш оон-даа хөй айларда анчыны кандыг-даа кадырбертке чедирип, узун болгаш берге аңнаашкынны харыылаан шыдаар. Тожу анчыларнын тайга, сынга үр үеде чоруурунга таарышкан хөлгеи—иви малы ынчангаш «ивин чокта киштиг мен диве» деп чугаага кире бергени ол-дур.

* * *

Дем чаа-ла ол хире хөлзенчиг турган суур кежээликтей шыпшын апарган. Анчыларнын узун оруунче хапканы ол. Анчы ыттар база-ла эдерипкен.

— Ы-ыы, ол Суллемге шай хайындырып, одаан эзлеп берип чоруур эш болдун халак.

— Ол чүүл, менде база 15 кишле болгай—деп, Даллай ону үзе кирбишаан, бажын дозуп кагды.

Аңнап мунзун дээш, тайгадан чыры сүрүп келгенде, Адыр-Бежиг суур ак шааран-на чүве апарган. Үшдерт чарыларын четкен, коштанган, мунган кижилер — кара шаар-ла. Шала үзейипкен хевирлиг, сундугур моюннут, сыыргактары дыыраргган, мунуптарга ооргазы хертеш кыыр-даа болза, күштүг-шыырак ол мал ийи-үш болгаш оон-даа хөй айларда анчыны кандыг-даа кадырбертке чедирип, узун болгаш берге аңнаашкынны харыылаан шыдаар. Тожу анчыларнын тайга, сынга үр үеде чоруурунга таарышкан хөлгеи—иви малы ынчангаш «ивин чокта киштиг мен диве» деп чугаага кире бергени ол-дур.

* * *

Дем чаа-ла ол хире хөлзенчиг турган суур кежээликтей шыпшын апарган. Анчыларнын узун оруунче хапканы ол. Анчы ыттар база-ла эдерипкен.

— Хөй олча-тывыштыг келиңер, эштер!

А. НУГУУРАК.

Чонга хөй продукция дээш

Кызылдың сүт комбинадының ажылчыннары, инженер-техниктиг ажылдакчылары октябрь мурнунуң күш-ажылчы эвлүвээнге киргеш, ажылчы чонга сүт аймааның эки шынарлыг хөй продуктуларын бээр дээш шудургу ажылдап турарлар. Комбинат чеди чылдың бешки чылында сүт аймааның продуктуларын бир миллион 856 муң рубль түнге бүдүрүп үндүрер онаалгазын октябрь бирге чедир 80 хуу күүсеткен. Бүдүрүлгениң 5 цехтериниң аразында калбарган социалистиг чарыштың бирги черин бо чылдың үшкү кварталында бүдүрүлге онаалдазын 105 хуу күүсеткеш, цехтер аразынга шилчиир кызыл вымпелди чаалап алган эш А. Лыткинаның удуртканы сүт хоюу кылырларның коммунистиг күш-ажыл бригадазының кежигүннери быжыы-биле тудуп турарлар.

Комбинаттың ажыл-ишчилери октябрь айда сүт продуктуларын 59 муң рубль түнге үндүрер планын он хонук иштинде 64 муң рубльге азы 109 хуу күүсеткеннер. Ол үениң иштинде олар хоорайның ажылчы чонунуң хереглелинге саржаг, ак саржаг, сметананы 30 ажыг тоннаны белеткеп, садыгларга киргеннер. Октябрь байырлалынга сүт продуктуларны бүдүрүп турарының дугайында комбинаттың улуг инженери Таисия Кузьминична Крупининаның чугаалап турары болза:

— Бистиң комбинаттың ажылышчилери Улуг Октябрьниң 46 чыл оюнга күш-ажылчы салыышкынны кылыр дээш, боттарына бедиткен социалистиг хүлээлгеын алганнар. Чүл дизе, улуг байырлалга таварыштыр республиканың найысылалының чурттакчы чонунга сүт аймааның янзы-бүрү продуктуларын 5,5 тонна хирени бербишаан, чыл планын хуусаа бетинде доозар дээннер. Олар эл сезүнге ээ боон шыдаарлар. Ону херек кырында боттандырарынга систе курлавырлар бар. Ындыгдаа болза, Кызыл хоорайны долгандыр турар районнарның колхозтары, совхозтары Кызылче сүт чорударын сөөлгү хүннерде эвээжедип турары хомуданчыг боон турар. Күзүн саар инектер улам суттелип турда, сүт чорударының эвээжеп турары сүт-бараан фермалары саар инектерни чулуктуг болгаш концентраттыг чемнер-биле эки чемгербейн турарында боон турар. Республиканың найысылалын сүт-биле хандырып турар районнарның баштаар органнары. Ылаңгыя көдээ ажыл-агый бүдүрүлгелериниң удуртукчулары бо талазы-биле боттуг хемчеглерни алыры онза негеттиниң турар.

Октябрь революциязының 46 чыл оюнга алдар кылдыр алган социалистиг хүлээлгезин Кызылдың сүт комбинадының ажыл-ишчилери толептии-биле күүседир дээрзинде чигзиниг турбас.

О. ШИРАП.

ҮЛУСЧУ МООЛДУҢ БИР ХҮНҮ

1963-IX-26

Моол-совет найыралдың чаңчыл болган айы октябрь 5-те МАР-да эгелээн. Ийи улустарның бо акы-дуңма найыралы чоннуң хосталгазы болгаш аас-кежии дээш кады демиселге тыптыл, каңналган. Совет болгаш моол улустарның найыралдыг харылзаазы В. И. Ленин биле Д. Сухэ-Баторнуң боттарының шуут киржилгезы-биле 1921 чылдың ноябрь 5-те ат салдынган дугуржулга-биле баштай бызыглаттынган.

Бо найыралдың чаагай үре-түңнелдерин акы-дуңма моол улустуң социализм тургузуушкунунда улуг чедиишкиннери херечилеп турар. Моол өңнүктерниң маадырлыг ажыл-ижиниң болгаш аас-кежиктиг амыдыралының дугайын улусчу Моолдуң чаңгыс хүнүнүң болуушкуннары бадыткап турар. МАР-га чаңгыс хүнде — 1963 чылдың сентябрь 26-да болуушкуннарның дугайында «Үнэн» солун каш арыннарны чоокта чаа парлаан. Ол арыннардан чамдык материалдарны Б. Хөвеңмейниң очулгазы-биле бо арында үндүрдүвүс.

Тайбың болгаш найырал

Тайбың болгаш найырал организацияларының күүсекчи комитединде моол-совет, моол-чехословак, моол-вьетнам чижектиг он үш найырал ниитилелдери бактаап турар. Тайбың камгалалының моол комитеди, Моолдуң журналистериниң эвилели, Азия болгаш Африканың сагыш-сеткил каттыштырылгазының моол комитеди чижектиг эвилелдер, ниитилелдер, комитеттер ында ажылдап турар. «Совет Эвилели» деп журналдың моол дылының редакциязы бала ында.

Тайбың камгалалының моол комитединиң даргазы Ч. Чимэд ол хүн совет чогаалчылар Лев Ошанин биле Иван Куприянов оларны хүлээп алган, чугаалашкан болгаш олар-биле кады совет аалчылар үлетпүр комбинадын, кандан хийги барып көрүп чорааннар.

Тайбың болгаш найырал организацияларының күүсекчи комитединиң даргазы Д. Адилбиш эртенгинин 10 шакта Совет элчин чериниң ийги секретары А. Д. Шерстнев болгаш СЭТА-ның корреспондентизи Г. Е. Гавриленко оларны хүлээп алгаш, моол-совет найыралдың чаңчыл болган айының ажылының дугайын чугаалап берген.

Тайбын болгаш найырал организацияларының күүсекчи комитединиң ниитилелдер килдизиниң даргазы Л. Норовсамбуу Чехословак Социалистиг Республиканың элчин чериниң культура атташезы Вернер Янданы хүлээп алгаш, ЧССР-ниң тургусканындан бээр 14 чыл оюн демдеглеп эрттириниң дугайын чугаалашкан.

Атомнуг чепсекке удурланыышкынның Токиога болган конференциянның дугайында Цейлонның Тайбың чөвүлелиниң секретары Фернандодан Моолдуң тайбын болгаш найырал организацияларының күүсекчи комитединиң адрезинге чагаа келген. Ол чижектиг чагаалар хөй кээп турар.

«Тайбың болгаш найырал организацияларының күүсекчи комитеди» деп даштында бижиктиг бажыңга чаңгыс хүннүң болуушкуннары хөй чүүлдерниң дугайын чугаалап турар. Моол, орус, англи, немец, испан болгаш өске-даа дылларда чугааларны аңаа дыңнап болур.

КӨДЭЭ АЖЫЛ-АГЫЙДА КӨДҮРЛҮҮШКҮН

МУРНАКЧЫЛАРНЫ ШАҢНАП ТУРАР

Республиканың Садыг болгаш белеткелдер министерствозунуң коллегия хуралынга белеткелдер планының канчаар күүсеттинип турарының дугайында айтырыгны чугаалашкан.

Бо чылын дүк, төөк белеткээриниң планы сентябрь 26-га чедир (агар болгаш хураган дүгүнден өскези) чедиишкинниг күүсеттинген. Өмнө-Гови, Сухэ-Батор, Төп, Дунда-Гови, Ары-Хангай аймактар дүк белеткелиниң планын чедиишкинниг күүсеткен дээш ол аймактарга байыр чедирип, телеграммалар чорудуп, мурнакчыларны шаңнаар дугайын министерствонуң коллегиязы шиитпирлээн.

КӨСКҮ ӨЗҮЛДЕ

Өмнө-Гови аймактың «Сухэ-Батор» көдээ ажыл-агый каттыжыышкынының даргазы, МАР-ның Үлустун Улуг Хуралының депутады Бадам партия кежигүннери-биле сентябрь 26-да ужуражып чугаалашкан. Көдээ ажыл-агый каттыжыышкынының чедиишкиннериниң дугайын ол чугаалаан. Каттыжыышкын хөй бүрүзүнден дүк кыргып алырын 1959 чылдагызындан 23—78 хуу чедир көвүдеткен. Ажыл-агыйның ниити орулгазы ол-ла үеде 2,4 катап, тудуглар 3 катап өскен. Каттыжыышкынның кежигүннериниң орулгазы үш чылдарның дургузунда 2,8 катап көвүдээн.

Көдээ ажыл-агый каттыжыышкынының ниитилештиргеп малының баш саны 16 муң чедери бо чылдың планында көрдүнген. Дулмаага баштаткан социалистиг күш-ажылдың бригадазының кежигүннери малдың кышка белеткелин дооскан. Малдың чем суурун белеткээриниң планын каттыжыышкын ол хүнде 105 хуу кылдыр күүсеткен.

Тараа дээш демисел

Республиканың көдээ ажыл-агый каттыжыышкыныларының болгаш күражыл-агыйларының ажыл-ишчилери сентябрь 26-да тараа дээш демиселди үргүлчүлеп турган.

Дарханның күражыл-агыйы сентябрь 26-га чедир 4132 гектар черниң тараазын ангылап кескен болгаш 3336 гектарны шуут комбайннаашкын-биле ажаап алган. Тараазы бастыртынган 18.121 гектар черден 12.018 тонна дүжүүтү алган.

Төп аймактың Жаргалант күражыл-агыйының Тал-Булакта дөртү бригадазының тракторжу-комбайнери Загд сентябрь 26-да 54 гектар шөлдүң тараазын ажаагаш, 20 автомашиналарга тарааны комбайнның бункеринден уруп берген.

Батсүмбериниң күражыл-агыйының комбайнери Отгон ол хүнде 50 га черниң тараазын ажаагаш, нормазын 277 хуу күүсеткен. Ол ышкаш комбайнер Мандал бир эзлчегде 36 га черниң тараазын шуут комбайннаашкын-биле кестирип бастыргаш, гектар бүрүзүнден 20,2 центнер тараазны ажааган.

Кады ажылдажылга

МАР-ның хөгжүлдезиниң чоокку чаэрби чылдарда перспективтиг чиңгине планының кол уг-шиин бот-боттарынга экономиктиг дузаламчы чөвүлелиниң кежигүү акы-дуңма социалистиг чурттарның план органнары-биле дугуржуп дүүштүрер айтырыгны чугаалашкан ол чурттарның чөвүлел хуралы сентябрь 26-ның эртенинде 9 шакта Улан-Баторга бодунуң ажылын үргүлчүлээн.

Чөвүлел хуралга ССРЭ-ниң, МАР-ның, Чехословакияның, Болгарияның, Герман Демократтыг республиканың, Польшаның, Венгрияның төлөөлекчилери олурушкан.

Көдээ ажыл-агый министерствозунда

1963 чылдың сентябрь 26. Эртенгинин 9 шак. МАР-ның Көдээ ажыл-агый министерствозунуң аңаа бир хүнүнүң ажылының шагы эгелээн. Хоорай, көдээден аңаа хөй-хөй кижилер келген. Оларның аразында Хөпту аймактың Манхан сумузунуң «Аас-кежиктиг амыдырал» көдээ ажыл-агый каттыжыышкынының даргазы, Социалистиг Күш-ажылдың Маадыры Б. Лувсан. Коллективтиг ажыл-агыйның даргазы аймактың аныяк малчынарның школазын ол каттыжыышкынның төвүнде ажытканын, сургуулдарның күзээнин ёзугаар чазанылга, дарганналга черлерин тургусканын дыңнатпышаан, ажыл-агыйның негелде, хереглелдериниң дугайын чугаалаан.

Көдээ ажыл-агый министри эш Балжиннам хөй кижилерни хүлээп алган. Вьетнамның Демократтыг Республиказынче чорудар малдарны эргелеп турар мал эмчизи Адилбиш-биле министр чугаалажып, чогуур айтыышкынын берген. Оон соонда Халхин-Голдуң эртем-шинчилел станциязының ажылдакчызы М. Оюнсүрэн, Завхан аймактың «Алдар» көдээ ажыл-агый каттыжыышкынының даргазы Ч. Түмбенбаяр болгаш өскелерни-даа министр хүлээп алган. Совет Эвилелинге аалдап чорааш келген ол эштер совет колхоз, совхозтарда көрген, билген чүүлдерин, оларны боттарының ажыл-агыйынга канчаар нептередир деп бодап турарының дугайын чугаалап берген.

Министр оон соонда көдээ ажыл-агыйның дээди болгаш ортумак өредилге черлеринге хереглээри-биле парлалгага белеткеп турар чүүлдериниң дугайында ол талазы-биле комиссияның кежигүннери тускай эртемденнер-биле сүмележип, чугаалашкан.

Бот-боттарынга экономиктиг дузалажылга чөвүлелиниң чурттарындан Моолдуң көдээ ажыл-агыйын хөгжүдеринге дузаламчызын канчаар ажыглаар дугайында министерствога ол хүн чугула чугаа болуп турган. Министерстволуң тускай эртемниглери ол дузаламчыны ажыглаар арга-хемчеглериниң төлевилелин ажылдап кылып турар.

Министерстволуң канцелариязынга ол хүн чуртүүн чер бүрүзүнден хөй санныг чагаа, бижиктер, телеграммалар келген. Дунда-Гови аймактан келген чагаада аймактың малының сан түүнү, тараа, ногаа, сиген ажаап алыышкынының дугайын дыңнаткан. Аймактың малы ам 1 миллион 131 муң ажыг болуп турар.

ЧЕЧЕКТЕЛГЕН КУЛЬТУРЛУГ АМЫДЫРАЛ

Ном-билиглерниң дүлгүүру

Күрүне библиотеказының ниити ном фондузу 200 муң том болуп турар. Сентябрь 26-да библиотеканың номчулга залынга хөй-хөй кижилер келген. Оларның аразында педагогика институдунуң башкызы Лагва, эртем ажылдакчызы Гонгор, венгр эртемден В. Мандоки, Улан-Баторнуң ийи дугаар өртүмак школазының өөреникчизи Төмүр-Батор болгаш оонда өскелер эртем, техниканың, чечен чогаалдың, политиктиг айтырыгларның, төөгүнүң номнарын библиотекадан ап номчаан.

Библиотека ол хүн орус, англи, япон дылдарда 250 номнарны, 8 журналдарны хүлээп алган, ном фондузунга киирген. Ол номнарның аразында «Юан улустуң төөгүлүг сөстериниң словары» деп Японияга парлаан ном, «Түүрк шинчилели» деп немец дылда ном чергелиг моол улустуң бурунгу төөгүзүнге, дыл, бижиинге холбашкан хөй номнар бар.

В. И. Ленин аттыг библиотеканың чагаан номнарын эртем ажылдакчызы Лувсанвандан шилип чыгган болгаш библиотеканың ажылдакчызы Чойлон харжактап белеткээн. Күрүне библиотеказы 26 даштыкы чурттарның библиотекалары-биле болгаш эртем-шинчилел организацияларыбиле номнар солчулгазын кылып турар.

Библиотеканың ажылдакчызы Жамбал Хөпту аймактың төвүнге болур беш аймактарның библиотека ажылдакчыларының семинарынга номчуур лекциязының конспектизин белеткеп эгелээн. Библиотеканың эргелекчизи Н. Данзан библиотеканың хоочун ажылдакчызы Сурмаажав-биле «Библиотека болгаш доктаамал үнер парлалганы ажыглаарының сорулгазы» деп айтырыгны сүмелешкеш, ол дугайында славырны бадылаан.

Шулукчулер кежээзи

Сентябрь 26-да 7 шак 45 минутада Элдэвочир аттыг кинотеатрга үлетпүр кооперациязының ажылчыларының болгаш шулукчулерниң кежээзи болган. Шулук чогаал неделязының чорудулгазынга холбаштыр болган бо кежээге күрүне шаңналының лауреады шулукчу Ч. Чимэд, шулукчулер Б. Явуухулан, Ц. Цэдэнжав, чогаалчы С. Дашдэндэв, С. Эрдэнэ, Л. Дүдэв олар киришкен. Совет аалчылар /шулукчу Л. И. Ошанин, драматург И. П. Куприянов ол кежээге олурушкан.

Совет шулукчу Лев Ошанин бодунуң чаа шулуун кежээниң киржикчилеринге номчуп бербишаан, мынча деп медеглээн:

— Совет болгаш моол улустарның найыралы болза, шаг үеден бээр үргүлчүлеп келген хөй он чылдар төөгүлүг, каш-каш бергелерни шыдажып эткен өнза быжыг найыралдыр. Совет улус бо найыралды улуг үнелел-биле көрүп турар. Бистер Моолдуң эки чаагай чурүүн, эрес шудургу моол улустуң улуг чедиишкиннерин караавыс-биле көрүп тур бис. Совет болгаш моол улустарның найыралынга салыышкын киирер күзел-биле аалдап келген бис.

Оон чаагай сеткилин илереткеп чылыг сөстерин кежээниң киржикчилери динмиттиг адыш часкаашкыныбиле уткаан.

— Дагның бедии, черниң ыраз, сугнуң тереци, дээрниң кызыгаар чогу, кандыг-даа бергелер бисти чарын ыдавас. Бистер катап-катап ужуражыр эргим чоок өөнүктер-бис — деп, драматург Иван Куприянов медеглээн.

Шулук чогаалының бо кежээзинге күрүне шаңналының лауреады Чимэд, шулукчулер Б. Явуухулан, С. Дашдоров оларның болгаш оонда өске шулукчулерниң номчаан чаа шулуктерин чыылганнар улуг таалал-биле дыңнааннар.

Моолдуң школачылары акы-дуңма социалистиг чурттарның, ылангыя Совет Эвилелиниң школачылары-биле чагаалажып, боттарының өредилгезиниң болгаш амыдырал чуртталгазының дугайын сонуургажып турар.

Бо чурукта школачы оол Совет Эвилелиниң Воронеж хоорайының № 46 школазының алдыгы клазының өөреникчизи В. Байковтан келген чагааны номчуп олур.

Баштайгы он бир чыл школазында

Найысылалдың бир дугаар он бир чыл школазында 1250 ажыг школачылар өөренип турар. Бо хүн оон бүгү 39 класс, белүктеринге өредилге база-ла өске бүгү хүннергизи ышкаш шөлээн эгелээн.

Сески класстың өөренинчилери орус дыл, кодээ ажыл-агый үндезиннери, төөгү чергелиг эртемнерни кичээлдээннер. Баясгалан, Сэндэнжав, Цогзолмаа, Энхээ, Даваасамбуу чижектиг хөй-хөй өөреникчилер эң эки демдектерни алганнар. Гэндэндарамның чазанылга хереэниң кичээлинге өөреникчи Оюнсүрэн украин харылыл-биле ыяш харылдаарын өөренген.

Школа хериминиң иштинге спорт оюннары, кичээлдери болган. Бешки класстың өөреникчизи Балжиннам черниң узунун 3,50 метр халаан болгаш онгу класстың өөреникчизи Саншаа дисканы 20 метр октаан. Агаар шинчилээр шөлге хайгаарал кылып турган бешки классчы Лагва бөгүн 10 градус чылыг болганын өөрүнге сонуургаткан.

Найысылалдан медээлер

★ Улан-Батор хоорайның партия комитединиң бирги секретары Б. Алтангэрел партия кежигүнүнге болгаш ораланчызынга кирген 15 кижиге билеттерни тывыскан.

★ «Улан-Батор» деп гостиницага ол хүнде 125 даштыкы аалчылар чурттап турган. Гостиницага орус, англи, япон, чех, венгр, болгар, кыдат чергелиг дылдарга чугаалашкан кижилерни көрүп болур.

★ СЭКП-ниң XXII съездизи аттыг далган комбинады кежээкиниң 5 шакка чедир 450,6 тонна тарааны Угтаал, Баянцогт күражыл-агыйлардан болгаш Таризт сумудан хүлээп алган.

★ Ол хүн 26 муң кижи ниитиниң чунар бажыңынга кирген. 8210 кижи фото чурукка тыртырган болгаш 4200 кижи амыдырал хандырылга черлериниң бараалгадыын ажыглаан.

★ Улан-Баторнуң демир оруунуң эмнелгезиниң хирургия салбырынга демир орук депозунуң машинизи Бутэмжидке улуг эмчи Демьянов биле Батсухэ оларның кылган кезиишкини чедиишкиниг болган.

★ Хоорайның ажаалга кассаларынга ол хүн 578 кижи акша шыгжаткан болгаш оон акша үндүрүп алган. Ол кассадан хөй уруглуг 330 иелер 2825 түгриг уруглар акшазын, назылап кыраннардан болгаш инвалидтерден 237 кижи 41.555 түгригтиң пенсиязын алган.

★ Найысылалдың бир дугаар божулга бажыңы тургустунгандан бээр он дөрт чыл дургузунда 53.000 ажыг чаа төрүттүнгеннерни хүлээп алган. Ол хүн аңаа экономиктиг институттуң студентизи Гантулганың кадайы, медицина институдунуң студентизи Хорлоо бодунуң ийи дугаар уруун божаан. Ол чаш хамаатыны Энх-Бат деп чаагай ат-биле адаан. Ол Энх-Бат болза Моолга коммунизм тургузукчуларының улуг армиязының бир дайынчызы болур.

ТЕАТР АМЫДЫРАЛЫНДАН

Күрүненің балет болгаш опера театрының артистери чаа сезонга ол хүн белеткеннип турганнар. Олар моол, испан, венгр, эстон шиилерни белеткеп турарлар. Театрның ыраажылары, алдарлыг артистер Хайдав, Загдсүрэн олар радиога дамчыдар ырларын белеткээннер.

Күрүне шаңналының лауреады композитор Лувсаншарав моол-совет найыралга бараан болдурган чогаалын ол хүн чогаадып эгелээн.

Бичии уруглар театрының артистери чаа шиинн белеткеп эгелээн. Театр сургуулун бо чылын чаа доосхэн Зуунаст, Батсухэ, Тунгалаг олар эң баштай ажылдап эгелеп турарлар.

Найысылалдың кинотеатрлары сентябрь 26-да 3667 кижиге кино көргүскен.

Бир хүннүү 120 хүнге деп

Улан-Баторнуң садыг черлери сентябрь 26-да күражыл-агыйлардан 281,9 тонна янзы-бүрү ногааларны хүлээп алган болгаш мурнунда хүлээп алганы-биле кады 700 тонна ногааларны ылгап сайгарган.

Садыг, ниитиниң чемненилге черлери 80 тонна ажыг эттги, 19 тонна сүттү, 170 тонна чигир, боова, кат, чимис чижектиг янзы-бүрү продуктуларны хүлээп алган.

Төп бараан баазазы, үлетпүр комбинады, чигир, боова фабриказы чижектиг бүдүрүлге черлери 1 миллион 225 муң түгриг түүнүг бараанларны хоорайның садыг эргелелинге шилчидип берген.

Хоорайның садыг эргелелиниң хемчээли-биле ол хүн 176 муң ажыг кижиге 1 миллион 657 муң түгриг түүнүг бараанларны садыглаан. Ол болза улустуң революциязының баштайгы үезинде тус чурттуң бүгү күрүне садыгларының 120 хүнде садыглап турган хире бараанны ам ажыл хүнүнүң 8 шагында сайгарып садыглааны ол.

ШАПКЫНЫ-БИЛЕ ХӨГЖҮП ҮНГЕН ҮЛЕТПҮР

Үлетпүрнүң баштайгызында

Чурттуң үлетпүрүнүң баштайгызы Улан-Баторнуң үлетпүр комбинады сентябрь 26-да 861,5 муң түгригтиң продукциязын бүдүрүп үндүрген болгаш хүннүң бүдүрүлге планын 133,3 хуу күүсеткен. Тус комбинаттың кидис болгаш кидис идиктер, хөм, идиктер, хөм, дүк, шевро, дааранылга, пөс-таавы цехтери бүдүрүлге планнарын дыка ажыр күүсеткилээн.

Ол хүнде комбинат 1800 метр өг кидизин, 3076,7 метр нарын дүк кылыглыг пөстерни, 360 чоорганнарны, 208 метр шепкенни, 4010 эш янзы-бүрү хөм идиктерни, 160 савья тоннарны болгаш хөйленнерни, 4887 килограмм идик улдуну хөмнү, 5550 өшкү кежи шеврону, янзы-бүрү 200 чемоданнарны кылып үндүрген.

Комбинаттың дүк арыглаар фабриказы дүк арыглаарының чыл планын ол хүнде 100,8 хуу күүсеткеш, келир чылдың үлүүн күүседиринче кирипкен.

ЧАА АДЫРЛАРДА

Зуун-Баянның нефть үлетпүрүнүң Лувсанжамц даргалаан коллективи 1963 чылдың 9 айларының планычдан ажыр 50 тонна нефтини сордуруп үндүрген. Тоо айларының дургузунда пландан дашкаар 222 тонна бензинни дажыглап, сайгарган. Нефть сөвүтүр чолаачылар Батсухэ болгаш Өлзийбаар ол хүнде 100 мунчулар болган.

* * *

Күрүненин эм хандырылга эргелелиниң эмнер заводунуң суук эмнер белеткээр цеги сентябрь 26-да дөрт-ле шак иштинде безин пертусин деп эмни 2500 шилди, беш хуу холумактыг хлорлуг кальцийни 150 килограммны, панкартин деп эмни 2000 шилди, «С» витаминни 100 килограммны, холосос деп эмни бир дугаар-ла 174 килограммны бүдүрүп үндүрген.

* * *

Республиканың Эртемнер академиязының парлалга үлетпүрүнүң коллективи эртем-шинчилелдиң болгаш өске-даа айтырыгларның 13 янзы-бүрү ном, сеткүүлдерден хүннүң дөрт шагының иштинде 24.000 аңа хуудустарны парлаан.

Тус үлетпүрүнүң ажылчыннарындан дөрт шак иштинде дештерлекчи Шара 12 шактын, парлакчы Сарангээрэл 6 шактын, өрүкчү Пагмажав 7 шактың ажылын күүсеткеннер.

Дархандан медээлер

Дархан-Шара-Гол — Моолда улуг тудугларының шөлү. Ында үлетпүрнүң чаа улуг хоорайын, даг үлетпүрүнүң, тудуг материалдарының бүдүрүлгелерин, демир орукту болгаш өске-даа бүдүрүлгелерни тудуп турар.

★ Дархан-Шара-Голдуң демир орук тудуунуң Дугаржав удурткан участогунда 52 километр черниң тудуу чоруушкунга белен болган.

★ Шара-Голдуң дагжылар суурунда чаа хлеб заводу ажыглалда кирген.

★ Дархан хоорайның он чыл школазының үш каат бажыңының тудуунда Батжаргал, Бундэн-Очир олар сентябрь 26-да 6—7 кижиниң ажылын кылганнар, чолаачы Нацагдоржи хүннүң нормазын 200 хуу күүсеткен.

★ Дарханның шериг эмнелгезиниң кезип эмнээр эмчизи Мөнхтөр 427 дугаарды кезип эмнээшкинни ол хүн чедиишкиниг чоруткан.

Ийи мергежилдиг кижи

Тарханның тудуунда Хандын Түдэв — ийи мергежилдиг ажылчын. Электростанциязының сантехниктиг монтаж ажылында ол слесарь ажылды болгаш электри каннаашкынын денге күүседип турар.

Х. Түдэв бодунуң мергежилин өске эш-өөрүнге база дамчыдып турар. Бо чылын ол 5 кижини 1—3 разрядтың слесарьлары кылдыр өөреткен.

ЧУРУКТА: сантехниканың слесары Х. Түдэвтиң электрибиле каннаашкын кылып турары.

Агаарга, черге болгаш сугларга

Улан-Батор демир оруунуң ажылчыннарының ортузунда социалистиг күш-ажыл дээш шимчээшкин калбаабиле делгерээн. Социалистиг күш-ажыл дээш демисежип турар хөй-хөй бригадаларның иштинде сентябрь 26-да 14 бригадалар социалистиг күш-ажылдың бригадазы деп бедик атты тывысканының мандадын хүлээп ажаан.

* * *

Найысылалдың автобус баазазындан ол хүннүң эртенинде ниитизи-биле 57 автобустар чүк-чүкче боттарының чоруур маршруттарынче үнгүлээн. Олар хүннүң дургузунда 55 муң ажыг кижини дажыглаан. «Шкода» автобустуң чолаачылары Алтангээрэл, Шагдар болгаш «ЗИЛ» автобустуң чолаачызы Бямбаа, контуктор Балжир олар хүннүң ажыл нормазын 106-дан 196 хуу чедир күүсеткен.

* * *

Хубсугулдуң пароход чериндe Б. Бадраабала болза Моолдуң эң хоочун пароходчуларының бирээзи. Сентябрь 26-ның 00 шакта Б. Бадраабаланың командалаанды «Сухэ-Батор» пароход Ханхадан Хатгал хоорай чедир бодунуң 637 дугаар эжиндиришкинин эгелээн.

* * *

Улан-Баторнуң аэродромундан хөй-хөй самолёттар чурттуң ол-бо үүкторинче—Гови-Алтай, Завхан, Ары-Хангай, Өвөр-Хангай болгаш өскедаа аймактарже солуг, сеткүүл, почта болгаш чорук кижилери чедирерибиле ужудуп үнгүлээн.

Сентябрь 26-да самолётка ужудуп чораан журналист Ж. Пүрэв мынча деп бижээн:

— Бистиң самолёдувуска чораан 30 ажыг кижилерниң иштинде халха, дөрвөд, казах, урианхай, орус, украин кижилер чораан.

Сухэ-Батор аймактың «Халзан» көдээ ажыл-агый каттыжыышкынының даргазы Дамдинсүрэн, Онгоч сумунуң партия үүрүнүң секретары Еидон болгаш оон-даа өскелер Совет Эвилелинче аалдап, Сухэ-Батор хоорайдан ужудуп үнүпкен.

Чедиишкин ынчаар төрүттүнүп турар

Хожудаашкындан мурнакчы ажыл-агый болурунуң эрес-маадырлыг үлегер-чижээ

Республика чөвүлел хуралдарынга, парлалгага болгаш радиога «Найырал» кодээ ажыл-агый артелиниң даргазы Мечислав Дмитриевич Белоустуң адын үргүлчү адап турар. Винница области кодээ ажыл-агый бүдүрүлгезиниң ол кайгамчык организачызын танывас, билбес чаңгыс-даа тараажы чок.

Хмельницк бүдүрүлге эргелелинде дөрт эң хожудангай кодээ ажыл-агый артельдерин агроном М. Д. Белоустуң инициативазын өзугаар «Найырал» колхоз кылдыр каттыштырган болгаш ол колхозту ооң даргалап эгелээнинден бээр удавас бир чыл болур. Наш чылдарның мурнунда ол-ла эргелелде Ленин аттыг колхозту М. Д. Белоус удуртуп турган. Ынчаарда ооң удуртулгазы-биле ол ажыл-агый области база бир дээре колхозтуң деңнелинге чедир кодүрүп үнген. Бүгү үүлдер чедингир эки апарган. Ынчалзадаа коммунист Белоус чедиишкинге менээргенмээн. Ынчангаш ол чаа ажылга ажылдаарынга күзелин боду илергейлеп, ол чаа барган колхозунга ажылды база-ла мурнундагызы ышкаш чаа өзу-биле эгелеп чоруда берген.

Бо чыл эки ажыл-агыйга-даа, харын оон туржук «Найырал» ышкаш ындыг артельге-даа нарын берге чыл болган. Ынчалзажок түңнелдер боттары-ла чугаалап турар: кандаашкын болган турбуже, гектар бүрүзүнден бүгү культураларның дүжүдү мурнундагызындан ортумаа-биле алды центнер ажыг болган. Үгле эрте чажар тараа культураларның гектар бүрүзүнден 22 центнер дүжүт алдынган, ынчаарга чыл мурнунда эң үстүкү хемчээли 14 центнер болуп турган.

Фермалар база чаартынган. Мал ажылындан амгызы ышкаш ол хире продуктуну ол черлерге кажан-даа албайн келген. Тудуглар немешкен, механизация калбарган, харын хаван фермазында электри аржыылдар көстүп келген.

Партияның Винница кодээ обкомунуң инициативазы-биле «Найырал» колхозка хожудангай ажыл-агыйларның удуртукчуларының область семинарын эрттирген. Кожазы Хмельницк биле Тернополь областардан аалчылар база келген. Бир эвес сорулга тодараттынган болгаш ону чедип алыр дээш бүгү-ле үүлдерни кылыр болза, бедик көргүзүглерни кандыг-даа байдалдарда чедип ап болурун семинарның киржикчилери ол черге барып бүзүреп көргеннер.

Семинарга М. Д. Белоустуң чугаалааны болза: кодүрлүүшкүннүң оруунга баштайгы базымнарны кылырын ажыл-агыйга дузалаан бистиң курлавырларывыс — кижилер-биле ажыл, чер ажылының культуразын бедиткени, бүгү үүлдер талазы-биле ажыл-агыйжы санажылга болган.

Ында шынында эрги корум-чурум чок болган, хөй үүлдерни чаа өзу-биле кылып турар. Хамыктың мурнунда чедиишкинни чедип алырынга колхозтуң даргазынга кижилерниң бүзүрээр чоруун хайныктырып үндүрген, олариың инициативазын болгаш материал талазы-биле сонуургалын кодүрген. Баштайгы алдынган орулгалар-биле күш-хүүнге төлээр өрелерни төлээн, бот-орулга-чарылгалыг болур чорукту болгаш акшаның шаңнал төлевирин тургускан, ажылдан кылыышкынның чаа нормаларын доктааткан, тарылга шөлдериниң тургузуун эде көрген, эвээш дүжүттүг сорттарны тарыырын соксаткан, администрация-эргелел аппарадындан 82 ажылдакчыларны хостааш, бүдүрүлгеже чоруткан.

Моон мурнунда колхозчулар өске черлерге ажылдаар дээш чаруптар ужур база таварышылап тургулаан, а ам кижи бүрүзү ажыл-агыйда ажылдап турар. Шөлдү андарган, хөрзүнүү эки ажылдап кылган, күзүн чажар тарылганы эрткен чылдыындан эң кыска хуусаада чоруткан.

Шефчилер, бүдүрүлге эргелели артельге биче эвес дузаны чедиргени чугаажок. Ындыг болза-даа колхозта кол үүл — өскээртен дуза-биле эвес, а хөйүнде бодунуң күжүнге, бодунуң инициативазынга даянып турган.

Үлегер-чижекти коммунистер көргүскен. Коммунистерниң хөй нуруузу бүдүрүлгеге ажылдаарыбиле чорупкан. Партияның 30 хире кежигүннери болгаш кандидаттары хову болгаш трактор бригадаларында, фермаларда ажылдап турар. Үгле олар боттарының үлегер-чижээ-биле бергелерни ажып эртеринче колхозчуларны сорук киирип, кодүрүп үндүрүп турар эвес болгай. Колхозта дөрт агитколлективтер, үш лектор белүктери идепкейлиг ажылдап турар. Беседа, лекция бүрүзү амыдырал-биле, кодээ ажыл-агый артелиниң шиитпирлеп турар ажыл-агыйжы сорулгалары-биле холбашкан.

Бо хүннерде «Найырал» колхозтуң шөлдеринде келир чылдың дүжүдүнге үндезиннер салдынып турар. Колхозчулар кодээ ажыл-агый чылының түңнелдерин база удавас үндүрелер. Бо түңнелдер улуг болгаш өөрүшкүлүг болуру бүгү үүлдер талазы-биле көступ турар. Ол дугайында колхоз даргазы Мечислав Дмитриевич Белоустуң ачы-хавыяазы улуг.

В. АВРАШОВ.

Киев хоорай.

ЭМЧИДЕ. Этюд. Н. ОНДАР ЧУРААН.

КНО-нуң Кол Ассамблеязының хуралында

НЬЮ-ЙОРК. (СЭТА). КНО-нуң Кол Ассамблеязының октябрь 14-те болган эртенги пленарлыг хуралынга төлээлериниң кичээнгейинге мындыг үш айтырыг тургустунган: Скоплеге (Югославия) чер шимчээшкини-биле холбаштыр хемчеглер, Мурнуу Родезия дугайында хайгааралдың айтырыгларының талазы-биле комитеттиң илеткели база Кыдат Улус Республиканың КНО-да дүрүм өзугаар эргелерин катап тургузары.

Бежен ажыг чурттар, оон иштинде Совет Эвилели резолюцияның төлевилелин киирген. Скопле хоорайга болган чер шимчээшкини-биле холбаштыр дузаламчыны Югославияга көргүзер деп КНО-нуң кежигүннерин кыйгырып турар үүлдү бижээни экономика болгаш социал чөвүлелиниң сүмезин ол төлевилелде деткип турар.

Совет Эвилелинин төлээлекчизи Н. Т. Федоренко бодунуң саналынга социалистиг Югославияның акыдуңма улустарынга Совет Эвилелиниң кажыдалын болгаш сагыш човаашкының база катап илергейлээн. Чоокта чаа шуургандан качыгдаан Кубаның болгаш Гаитинин улустарының качыгдалын көөр деп КНО-нуң кежигүннерин Н. Т. Федоренко база кыйгырган.

Оон аңгыда 23 чурттарның төлээлери санал бергеш, резолюцияны киирген төлевилелин деткип, Югославияның улустарынга болгаш чазаанга сагыш човаашкының базы илергейлээннер. Хуралдың төнчүзүнде Кол Ассамблея резолюцияның киирген төлевилелин бадылаашкыны чокка чаңгыс үн-биле үүлдүг деп санаан.

Бадылаашкын соонда сөс алган Югославияның төлээлекчизи Македониягa болган халап-биле холбаштыр Югославияның улустарынга болгаш чазаанга сагыш човаашкының илергейлээн төлевилелдиң авторларынга болгаш бүгү төлээлерге чүректин ханызындан өөрүп четтирген.

НЬЮ-ЙОРК. СЭТА-ның корреспондентилери С. Лосев, Л. Величанский, Л. Пономарев оларның дамчыдып турары болза:

Октябрь 14-те Кол Ассамблеяның хүндүсү пленарлыг хуралынга Мавританияның президентизи Моктар Ульд Дадда санал берген. Айыыл чок чорук Чөвүлелинин, экономиктиг болгаш социал чөвүлелдин база КНО-нуң өске-даа тускайжыткан органнарының составын африк диптиң төлээлекчилериниң калбартыр дугайында өске-даа африк чурттарның төлээлериниң негелдезин ол деткээн.

Мавританияның президентизи ядролуг шенеледерни чамдык-кезиктеп хоруур дугайында керээге байыр чедирип, чепсегленишкини эңдере бүдүрери, колониализм болгаш ооң бүгү хевирлери тайбыңга айыылдыг болуп турар деп медеглээн.

Кошкак хөгжүлделиг болгаш индустриалдыг чурттарның аразында ыгалдың моон соңгаар ханылаарын баш удур болдурбазынга КНО дузалаар боор дээрзинге идегелин ол илергейлээн.

Моктар Ульд Дадда санал берген соонда Ассамблея хайгаарал айтырыгларының талазы-биле комитеттиг Мурнуу Родезия дугайында илеткелин чугаалажып көөрүн өгелээн. Октябрь 7-де комитет Африканы, Азияның болгаш Латин Американың 44 чурттарының мурнундан Тунистин киирген Мурнуу Родезия дугайында резолюцияны 85 бадылаашкын-биле хүлээп алган, анаа ийи төлээ удур бадылаан болгаш 11 төлээ дадагалзаан дээрзин моон мурнунда дыңнаткан болгай. Пленарлыг хуралга Либериянын, Коста-Риканың болгаш Танганьикапын төлээлери резолюцияны деткип, санал берген. 44 чурттарның төлевилелинин утка-шынары Мурнуу Родезия дугайында резолюция-биле бир дөмей-дир, ол резолюцияны Англия Айыыл чок чорук Чөвүлелинге удурланган болгай деп. Либериянның төлээлекчизи демдеглээн.

44 чурттарның төлевилелинде демдеглеп турары болза, Мурнуу Родезияда каш санныг ак кештиг кижилериниң амгы чазаа чонунуң хөй нуруузунуң удурланып турары демократтыг эвес конституцияны ажыглаанының түңнелинге эрге-чагырганы холга алган. Чепсектиг күштерге контрольду болгаш «бот башкартынган колониялда» өске-даа бүрүн эргелерни Филдтің чазаанга дамчыдарын англи чазактың планнап турары айыылдыг байдалды улам нарыыдадыр ийик. Айыыл чок чорук Чөвүлели бо айтырыгны шагда-ла чугаалажып көргенин демдеглээш, резолюцияның авторлары чонунуң бүгү белүктерин бүрүнү-биле төлээлээн чазакты тургускужете чедир чепсектиг күштерге контрольду болгаш өске-даа бүрүн эргелерни Мурнуу Родезияның амгы чазаанга тыпсын болбас деп, Англияның чазаан кыйгырып турар. Мурнуу Родезия дугайында Кол Ассамблеяның 1962 чылдың июнь 28-те болгаш 1962 чылдың октябрь 31-де резолюцияларын, ылангыя амгы расисчи конституцияны күш чок болдурарының негелдезин амыдырала боттандырарының эргежок чугулазының дугайын төлевилел Англияны сагындырып турар.

Мурнуу Родезия дугайында резолюцияны Кол Ассамблея 90 бадылаашкын-биле хүлээп алган, Мурнуу-Африка Республика биле Португалия удур бадылаан.

13 чурттарның, оларның иштинде АКШ, Франция, Канада, Турция, Греция, Чаа Зеландия болгаш Аргентинаның төлээлери бадылаашкындан дадагалзаан. Хуралга олурушса-даа бадылаашкынга киришпес мен, мени хуралга олурушпаан деп саналын дээрзин англи төлээ медеглээн. Айыыл чок чорук Чөвүлелинге Англия резолюцияны база-ла ындыг янзы-биле көрүп турган болгаш хуралга «олурушпаан» дээр эдептиг үүл болза Мурнуу Родезия дугайында КНО-нуң шиитпирин англи чазак моон соңгаар-даа херекке албас бодап турарының бадыткалы-дыр деп. Гананың төлээзи сагындырган.

МУРНУУ-АФРИКА РЕСПУБЛИКАНЫ КНО-ДАН ҮНДҮРЕР

КНО-нуң Тускай политиктиг комитединде

НЬЮ-ЙОРК. СЭТА-ның корреспондентизи Л. Пономаревтүн дамчыдып турары болза:

Сөөк-язы ылгаарының бужар-чүдек политиказын чорудуп турар Мурнуу-Африка Республиканың чазаанга удур Каттышкан Нациялар Организациязының ап турар хемчеглери четпес болган. Сөөк-язы ылгаар Мурнуу-Африка Республиканың чазаанга удур чүгле резолюциялар болгаш декларациялар-биле кызыгаарлаттыпмайн, а эң шиитпирлиг хемчеглерни алыр үе келген. Октябрь 14-те Тускай политиктиг комитеттиң хуралынга Мурнуу-Африка Республикада кижи көөр хөөн чок сөөк-язы ылгаарының политиказын чугаалажып турарының үезинде Боливияның, Танганьиканың, Бразилияның болгаш Югославияның төлээлери үстүнде айыткан негелделерни чаңгыс үн-биле көдүрүп турганнар.

Политиктиг хоругдаттырганнарны «гитлержи шажылалга» таварыштырып, чурттың үндезин чонун колониалисчи кулданыышкынга боо-чепсектиң күжү-биле тудуп турар Мурнуу-Африка Республиканы КНО-дан үндүрерин Танганьиканың төлээзи, юстиция министри Амри Абеди негеп турган.

Фервурдтуң чазаанга экономиктиг болгаш өске-даа деткимчени көргүзерин соксадыр деп барыын талакы чурттарны Абеди кыйгырган. Мурнуу-Африка Республиканың экономиказын быжыглаарынга чугула рольду Каттышкан Штаттар, Англия, Франция, Италия болгаш Бельгия ойнап турар деп, ол чугаалаан. Мурнуу-Африка Республикаже боо-чепсекти киир сөөртүрүн хоруурун чорударынга удур Англияның бадылаанын база уттуп болбас ужурлуг. Фервурдтун чазаа барыын талакы улуг күрүнелериниң деткимчезин албайн турган болза, кажан-даа ынчаар хедерленмес ийик деп, Абеди медеглээн.

Югославияның төлээзи Иосип Дьердьның чугаалааны болза, Мурнуу Африкада чорудуп турар сөөк-язы ылгаар политиканы болгаш ол политиканың уржуктарын «Мурнуу Африканың иштики херээ» кылдыр көрүп болбас, чүгё дээрге бо политика делегейде тайбыңга айыылдыг болуп турар. Мурнуу Африканың чазаа КНО-биле кады ажылдажылганы чорударынга беленин кажан-даа көргүспейн келген, а ооң чорудуп турар бужар политиказы бистиң хүннеривисте расизмниң хоралыг илерээшкини болур деп, Дьердь чугаалаан.

Тускай политиктиг комитеттиң кежээки хуралы оон-биле доозулган. Октябрь 15-те болган хүндүсү хуралынга комитет сөөк-язы ылгаар политиканы чугаалажып көөрүн үргүлчүлээн.

ССРЭ—ИТАЛИЯ

Бистиң командаыстың тиилелгези

Октябрь 13-те Москвада Лужники стадионга бо сезондаң бут бөмбүүнүң талазы-биле база бир эң солун оюн болган. ССРЭ-ниң чыынды командазы Италияның национал чыынды командазы-биле ужурашкан. Бо маргылдаа болза, совет болгаш итали командаларның чыынды составтыг болуп алгаш баштайгы ужуражып турары-биле база бо дээрге Европаның Кубогу дээш сес түңнел ужуражышкынынарның бирээзи болуп турары-биле солун.

Совет чыынды команданың тренери К. Бесковтуң шилип алган составынга кижи бүрүзү эдепсинип турган: Урушадзе, Дубинский, Шестернев, Воронин, Крутиков, Короленков, Метревели, Численко, Пономельник, Иванов, Хусаинов. Тренер дээрге, шаап халдаар хевирниң ойнакчыларын ажыктыг кылдыр санааш, часпайн барган.

Совет бут бөмбүкчүлери баштайгы минуталардан эгелээш-ле шаап халдаашкынче кирипкеннер. Ылангыя солагай талага ойнап турган халдакчы Хусаинов аалчыларны эдээн мөгүдедип турган. Ооң талазынга оожургалды тургузуп алыр дээш дуржулгалыг Мальдини дыка кызыткаш, чүнү-даа кылып шыдаваан. Кажан 22-ги минутада солагай таладан келген комбинацияны Пономельник бажы-биле ойнап доозарга итилер Хусаиновка боттарының сураглыг ойнакчызы Трапаттонини быжыглап алганнар.

Совет команда халдаашкынынарының угланыышкынын эдээн өскерти каапкан. Аалчыларның камгалалын ам Метревели мөгүдедип эгелээн, аңаа Иванов дузалажып кирген. База бир бөмбүктү солагай таладан келген нарын каап берииишкиннериниң дузазы-биле киир тепкеннер. Хусаинов бөмбүктү Численкога таваар дамчыдып берген, а сан —2:0 апарган. Ол болза оюнуң 42-ги минутазында болган.

Часпарлаашкын соонда итали команданың тренери Фаббри бодунуң командазының халдаар шинээн күштелдирери-биле база-ла Трапаттонини бурунгаар үндүрген. Ынчан аалчыларның талазының оюну эдээн экижээн. Ынчалза-даа күш дең эвес болуп артпышаан турган. Бирги таймда-ла чурум чок ойнап турганы дээш Паскуттини оюндан үндүрген турган. Оюн доостурунга чедир каш-ла минута бурунгаар, Сормани боду чурум үрээш, кемдеп алган. Шөлдүң эдээн оюнуң инициативазын ышкынмайн келзе-даа, темп кошкаан, аалчыларның хаалгазынче бөмбүк кирбейн барган.

Ынчангаш совет бут бөмбүкчүлери 2:0 санга удуп алган, харыы маргылдаа Римге ноябрь 10-да болур.

А. ЛЕОНТЬЕВ,
спорт мастери.

СПОРТ МЕДЭЭЛЕРИ

★ ТОКИО. Спорттуң делегей недеязы үргүлчүлеп турар. Севастопольдуң школачызы 15 харлыг Г. Прозуменчикова алдын медальды алган. Чурттуң бо аныяк чемпиону. 200 метр черге 2 минута 49 секундада эштип арткен. Ол болза Совет Эвилелиниң чаа рекорду. Алдын медальдар чаалап алган бистиң спорттуларывыстың саны көвүдеп турар. Медальдарны алганнар: И. Тер-Ованесян—улуунун халыырынга, Г. Контрашев, Т. Пресс—ырадыр октазрынга, В. Иванов—хеме эжеринге, А. Удачин болгаш В. Изменко—боо адарынга.

★ Бут бөмбүүнүң талазы-биле чурттуң бирги чери дээш ийи ужуражыышкын болган. «Зенит»—«Арарат» командалар 0:0, «Локомотив»—«Советтер чалгыны»—2:2 болган.

★ Челябинскиниң «Трактор» ниитилелиниң хоккейистери Москванын спартаковчулары-биле ужурашкаш 0:3 санга уттурганнар.

Бөгүн республикага шокар булуттарлыг, хат кошкактан өй тавынга чедир, янзы-бүрү чүк угланыышкынныг хүн болур. Агаарның температуразы: республикага — 2—7, а Кызылга—4—6 градус чылыг болур.

Редакторнуң оралакчызы
Д. О. БЕГЗИ.

КИНОТЕАТРЛАРГА

БӨГҮН

«НАЙЫРАЛ»: «Эртинелиг ортулук» 10, 12, «Насреддин Ходжентиде» 2, «Сентименталдыг тоожу» 4, 6, 8, 10 шактарда.

«КАА-ХЕМ»: «Ужелээн чоон» 10, «Уттундурбас орунчугаш» 11.15, 1.15, 3.15, 5.15, «Тываажаңдан келген эшелон» 7.15, 9.15 шактарда.

«ЕНИСЕЙ»: Урулгарга программалар 10, «Шииткел тевиг» 12.30, 2.30, 4.30, 6.30, 8.30 шактарда.

«ВОСТОК»: «Отверженные» (1-ги сериязы, делгем экранныг) 3.15, 7.15, «Тоолчургу чугаа» 5.15, 9.15 шактарда.

РЕСПУБЛИКАНЫҢ ХӨГЖҮМ-ШИИ ТЕАТРЫНГА
1963—1964 ЧЫЛДАРНЫҢ ТЕАТР СЕЗОНУ АЖЫТТЫНАР
октябрьнын 18, 20-де
Ц. Солодарьнын
Мөңгүн куда
деп шиизи тыва дыл кырынга болур.
Шииниң эгелээри: хүндүс 12, кежээ 7 шактарда.
Октябрь 20-де, хүндүс
Игорь СОБОЛЕВТИҢ
Хайгыылчылар
деп шиизи болур.
Театрнын дирекция чери.

СОЦИАЛИЗМНИҢ ЧУРТТАРЫНДА

Катап чаартынганы

Гданьскиден ырак эвесте, Висла хемниң, ооң оң талакы адыры Нэгаттың болгаш Балтий далайның эриниң аразында үш булуң ышкаш черде магалыг чер чаттылып чоруткан. Ол болза Польшаның соңгу талазының эң-не чаагай хөрзүүнүг черлериниң бирээзи Жулавалар-дыр. Баштарын дескилей кескилеп каан чадаң үнүштерни төгерик кылдыр кажаалап каан ол шөлдер чурттуң өске черлериндe ховуларга бичиндаа дөмейлешпес. Ол делгем болгаш дески шөлдерде суг дагжавышаан агып бадып чыдар ханы бугалар болгаш оңгарлар бар. Шак ындыг шөлдү «польдер» деп голланд сөс-биле адап турар.

— Бо кайгамчыктыг чериң кыры далай деңнелинден бир, ийи, а чамдык черлерде дөрт метр хире чавыс турар. Чартык метр хире казыптарга хөрзүн адааның суу көстүп келир. Үер чер ажылдыларга доктаамал кажынап турар. Ынчангаш суг, ылангыя хову, шыктарны, садтарны болгаш чурттакчылыг черлерни үер албазын дээш, Жулавларда бугаларны бедик болгаш быжыг чер чалдар-биле куржап каан...—деп, Жулавларже аян-чорукка бисти удеп чораан Польшаның каттышкан ажылчын партиязының Гданьск можу комитединиң инструктору Збигнев Майхшах тайылбырлады.

Ынчалза-даа Жулаваларга үерлээшкин болбас: колдуунда-ла 170 муң гектар хире ооң бүгү девискээринде артык сугну бир бугадан өске бугаже элээн каш шактың дургузунда чайып, суг айыылындан черни чайладыр хөй санныг насос станцияларын тудуп турган. Бугаларда сугнуң деңнелин тускай албан чери хынамчалыг хайгаарап турар.

1948 чылга чедир Жулавалар колдуунда-ла бүрүнү-биле сугга алыскан турган. Совет Армияның согуушкуннарынга шыдашлайн аткаарлап турган фашистер хөй-хөй черлерде далай талазынга кылган камгалал чалдарны болгаш насос станцияларының улуг кезиин чаза терсип каалкан болгаш оруунга таварышкан бүгү үүвени үревишаан, ховуларны, шыктарны, оруктарны, чурттакчылыг черлерни суг хөме алы берген. Саваэын ажып келген айыыл сугну дедир чайып киирип, Жулаваларга амыдырадды катап тургузарынга улусчу Польшага үш чыл херек болган. Ол үениң дургузунда 120 хире насос станцияларын катап тургузуп, элээн каш муң километр бугаларны тудуп, ол ышкаш 200 муң ажыг километр суг дамчыдар оңгарларны каскан. Үрелип калган бүгү хоорайларны болгаш суурларны долузу-биле катап тургускан. Ол дээрге Жулаваларның катап чаартынганы ол болган.

Жулаваларда экономиканың угланыышкынын болгаш характерин күрүне ажыл-агыйлары болгаш бүдүрүлге кооперативтери тодарадыр. Ында бүгү черлериниң 60 хире хуузу оларныы болуп турар. Ол дээрге Польшаның өске кайы-даа черлериниге бодаарга аажок хөй чер-дир. Кодээ ажыл-агый продукциязының бараанныг бүдүрүлгезинге күражылагый черлериниң болгаш кооперативтериниң үлүүнүң дугайын чугаалаар болза, ону көргүскен сан улам-на хөй болур.

Жулаваларның күражыл-агый черлери колдуунда-ла мал ажыл-агыйынга таарыштыр специализастаттынган. Шак оон дыка хөй суттуг, саржагны, быштакты болгаш зытты Польшаның бүгү-ле булуңнарынче чылдың-на хөрудуп турар. Мал ажылын быжыг чем-суурлуг болдурар төлээде, тараз культуралары-биле чергелештир мал чеминге хереглээр культураларны, үүнүү-даа мурнунда чигир свёклазын маңаа хөй черге тарып турар. Жулаваларның дыка хөй күрүне ажылагый черлери кодээ ажыл-агыйны хөгжүдеринге үлегер-чижээн көргүзүп турар.

«Быстра» деп күражыл-агый чериниң удуртукчузу, үжен беш хире харлыг Ян Ярмулецкий ажыл-агыйның чыл санында өзүп турар девискээрин эргий көргеш, мынча деп чугаалады:

— Социалистиг бүдүрүлге болур бистиң күражыл-агыйывыс үгле чоогунда тараачын ажыл-агыйларга эвес, а өскелерге-даа үлегер-чижээн көргүзүп турар. Бир инек бүрүзүнде-не чыл санында ортумаа-биле 4 муң литр суттуг саап ап турар бис. Бистиң кызыл-тазывыс гектар бүрүзүндеи-не 40—42 центнерни берип турар. Мал болгаш хову ажылдарында кушажылды колдуунда-ла долузу-биле механизастаан.

Жулаваларның экономиказының хөгжүлдезинин дугайында чугаалавышаан, Польшаның каттышкан ажылчын партиязы болгаш чаза күрүне ажыл-агый черлеринге кадрларны белеткээр талазы-биле элээн ажылды чоруткан болгаш кижилер дугайында улуг сагышты салып турар дээрзин Ярмулецкий немеди. Аңаа чижек кылдыр күражыл-агый чериниң удуртукчузунуң бодунуң допчу намдарын ап көрээли. Ол тараачын өг-бүлеге төрүттүнген. Улусчу эрге-чагырганың чылдарында ортумак школаны, а ооң соонда агрономнар белеткээр техникумну доосканн болгаш он үш чыл ажыг үениң дургузунда улуг кодээ ажыл-агый бүдүрүлгезин чедиишкинниг удуртуп турар. Ярмулецкий — Жулаваларга чер ажылын хөгжүдериниң эгелекчилериниң бирээзи болгаш ажыл-агыйны билдилиг башкарып турар.

— Күражыл-агый чериниң хөгжүлдезинин планы моон соңгаар бурунгаар улуг базымнарны кылырын көрүп турар. Чоокку ийи чылдарның дургузунда биске саар инектериниң саны 340 баш чедер. Бис уксаалыг чаш малды база өстүрүп, күражыл-агый черин оларны өстүрер талазы-биле тускай чер болдурар бис—деп, Ян Ярмулецкий уламчылады.

Жулаваларның күражыл-агый черлеринде специализастаашкынны элээн каш чылдарның дургузунда чедиишкиниг боттандырып турар. Чамдык күражыл-агый черлери сүт, эт бүдүрүп, а өскелери уксаалыг чаш малды өстүрүп, бир чамдыктары мал чемнерин белеткеп турар. Бистер тергиин хоолулуг сиген далганы бүдүрүп турар «Шкарпава» деп күражыл-агый черинге база чордувус. Ол ажылагыйны Ольштынеде кодээ ажылагыйның дээди школазын чоокта чаа дооскан, инженер Людвиг Комосинский удуртуп турар. Ол база-ла Ян Ярмулецкий ышкаш, Жулаваларның экономиказын бүгү талалыг хөгжүдериниң талалакчызы болгаш келир үеде эң солун планнарны бодап чоруур.

Жулаваларның даартагы хүнү механизация болгаш кодээ ажыл-агый бүдүрүлгезиниң улам ыңай хөгжүлдези-биле холбашкан. Ол черлериниң экономиктиг чаартылгазының болгаш улам ыңай хөгжүлдезиниң он беш чыл планын ажылдап кылган болгаш чазак черинге бадылаан. Ол планны күүсеткениниң түңнелинде Жулавалар кайгамчыктыг чечектелген чер кылдыр чаартынар.

Ол кайгамчыктыг планны тургускан кижи бистиң-биле кады чораан Збигнев Майхшак ол. Ол Жирардув хоорайда хоочун пөс-таавычы ажылчының оглу. Он бир чыл бурунгаар Сопотеге дээди экономика школазын дооскан болгаш ам үзүктел чок чер ажылында ажылдап чоруур. Жулаваларда ажылдап турар кижилерни эң-не соруктуг болгаш изиг эгелекчилер деп чугаалаары чаңчыл апарган. Ындыг болганда Збигнев Майхшакты бир дугаарлыг эгелекчи деп адаар болза ында хооредиг чок. Ол элээн каш чыл бурунгаар, партияның можу комитеттинге ажылдаарының мурнунда, Жулаваларның экономиктиг айтырыгларын өөренир талазы-биле улуг эвес эртем бюрозун Гданьскиге тургускан болгаш аңаа эвээш ажылдакчылар-биле улуг шинчилел ажылдакчыларын чоруткан. Бюроунуң кылган шинчилелдери болгаш эртем талазы-биле түңнелдери Жулаваларның бүгү күражыл-агый черлериниң болгаш бүдүрүлге кооперативтериниң ам күүседип турары күрүне планының үндезини болган.

Жулаваларның хөгжүлдези чүүңдаа мурнунда чер ажылын механизастаары-биле холбашкан. Моон мурнунда механизацияны непередиринге хемчээл талазы-биле улуг эвес черлер, бот-боттарындан ырак эвес, хөй санныг бугалар болгаш оңгарлар шаптыктап турган. Амгы үеде кезек-кезек бичин черлерни улуг черлер кылдыр каттыштырарының сорулгазын херек кырында шиитпирлеп турар. Ындыг черлерни тракторлар-биле ажылдап, орта дүжүт ажаалдазын комбайннар-биле чорудуп болур.

Улуг шөлдерни тургузары делгем девискээрден сугну сордуруп болур күүлүг насос станцияларын тудар дугайында айтырыгны тургузуп келген. Улуг эвес болгаш эвээш күштүг насос станцияларының орнунга амгы үениң улуг станцияларын тудар болгаш ам безин тудуп турар.

Күрүне ажыл-агый черлерин моон соңгаар-даа чедиишкиниг специализастаар сорулга-биле Жулаваларның бүгү девискээрин беш зоналарга чарган. Зона бүрүзүнүң күражылагый черлери экономика талазы-биле ажыктыг болгаш черниң байдалычга таарымчалыг үүлдерни бүдүрер. Гданьскиниң чоогунда турар зонаның күражыл-агыйлары сүттү болгаш ногааларны бүдүрер; барыын зона—эзт бээр болгаш уксаалыг малды өстүрер; төп зонага—сүт, эзт болгаш ногаалар бүдүрер; мурнуу талага—техниктиг культураларны өстүрер; далай чоогунга—чечектер тарыыр кылдыр таарыштыр тургускан.

Ол бүгүнүң дугайын Збигнев Майхшак мактанмайн-даа, харын-даа эпчоксунган ышкаш чугаалады. Кылдынган ажылдар дыка улуг! Үгле кежээ, Жулаваларже аян-чоруувус доозулган соонда, бис-биле байырлажып тура, ол улам-на чазык апаргаш, мынча деп чугаалаан:

— Жулавалар — бистиң чоргааралывыс! Ол улам-на хөй эзтти, суттуг, саржагны чуртка берип, кодээ ажыл-агый продукциязын бүдүрүп үндүрерин көвүдедир сорулганы чедиишкиниг шиитпирлээринге Польшаның каттышкан ажылчын партиязынга дузалаар.

Я. МАКАРЕНКО.

Варшава хоорай.

РЕДАКЦИЯНЫҢ АДРЕЗИ: Кызыл Шетинкин — Кравченко кудумчузу, бажын № 3. Телефоннары: Редакторнуң 24 — 63, редакторнуң оралакчыларының 35 — 24, 25 — 38, идеология киллизиниң 37 — 13; харыысалгалыг секретарьның 23 — 35, кээде ажыл-агый бүдүрүлгезинин болгаш партийжи амыдырал киллизиниң 25—38, 23 — 54, үлегпүр бүдүрүлгезинин болгаш партийжи амыдырал киллизиниң 22 — 64, чагаа, ажылчын болгаш кодээ корреспондентилер база совет тургузуг болгаш амыдырал киллистериниң 21 — 27, иштики информация киллизиниң 20—60, бухгалтерияның 31 — 75, корректорларның 21 — 47, солун келбейн барганда 32 — 75 телефонче болгаар.

ТС—01439. Культура министерствоазунун типографиязы